

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÅREN

1871—1875.

STOCKHOLMS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Stockholms län, som under ifrågavarande period icke undergått någon förändring till sina gränser, är fortfarande *indeladt* i 5 häradshöfdingedömen, 6 fögderier, deraf ett med särskild expeditionskronofogde, 19 tingslag och 23 länsmansdistrikt.

Den i senaste berättelsen omförmälda, genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 10 September 1869 bestämda *omreglering* af fögderien har ännu ej kunnat sättas i verket, enär det därför stadgade vilkor eller innehafvarens af expeditionskronofogdetjensten i Färentuna härad afgång allt hittills icke inträffat.

Under särskilda namn finnas väl, såsom förra berättelsen angifver, 120 olika socknar, stadsförsamlingarna häruti inbegripna, men *kommunerna* utgöra fortfarande allenast 117, emedan dels Össeby och Garns, dels Norr Ljusterö och Söder Ljusterö samt dels S:t Olofs och S:t Pers socknar hvar för sig bilda blott en kommun.

Antalet af kyrkorna är, sedan enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 9 September 1873 Hilleshögs sockens upphört att begagnas och underhållas samt Färentuna sockens blifvit gemensam för begge kommunerna, endast 113.

Pastorat, till hvilka länets socknar äro förlagda, utgöra numera 71, sedan fördelningen af Frötuna och Rådmansö församlingar i två pastorat på grund af nådigt bref den 21 Juni 1872 försiggått.

I sammanhang härmed torde böra nämnas, hurusom Eders Kungl. Maj:t i nådigt bref den 24 Januari 1873 förordnat, att vid nu varande kyrkoherdes i Danviks och Siklaö församlings pastorat afgång Siklaö socken skall förenas med Nacka och

Erstaviks kapellförsamlingar till en kyrkoförsamling under namn af Nacka församling med der anställd komminister och utgörande en till Huddinge nu varande pastorat hörande annexförsamling, samt att Nacka kyrka derefter skall begagnas och underhållas såsom församlingens gemensamma kyrka.

Städerna äro fortfarande 6 till antalet. Endast i två, Södertelge och Norrtelge, är stadsfullmäktigsinstitutionen införd. Sedan under perioden den allt ifrån 1835 för Östhammar och Öregrund gemensamma borgmästaren aflidit, så har på vederbörandes derom gjorda underdåniga framställning under den 5 Maj 1875 blifvit i nåder förklaradt, att borgmästarebefattningarna i dessa begge städer finge än ytterligare vara tills vidare förenade hos samma person.

Uti förefintliga *oregellbundenheter* i den *administrativa indelningen* har under perioden någon annan förändring ej inträdt, än att $\frac{3}{4}$ mantal Fällbro på grund af nådiga resolutionen rörande reglering af presterskapets i Fresta och Hammarby pastorat löneinkomster blifvit jemväl i kyrkligt hänseende införlifvadt med Täby församling, derinom hemmansdelen är belägen.

Väl hafva underdåniga framställningar varit gjorda dels om Östertelge sockens förläggande jemväl i judicielt hänseende till Öknebo härad, dit det för öfrigt hörer, dels äfven om förläggande äfven i ecklesiastikt afseende till Estuna socken af de inom Bro socken belägna men i civilt hänseende till Estuna hörande hemmanen Brotorp $\frac{1}{2}$ mantal, Norrsund $3\frac{1}{2}$ mantal och Stentorp $\frac{3}{8}$ mantal, men begge dessa framställningar hafva af Eders Kungl. Maj:t förklarats ej kunna bifallas.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-13.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Invånarne.....	2.
3. Näringar.....	3.
4. Kommunikations-anstalter och varubyten.....	8.
5. Kameralförhållanden.....	9.
Tab. Litt. A. Uppgift rörande försäljningen af bränvin m. m. inom Stockholms län under försäljningsåret 1874-1875.....	10.
6. Politi.....	11.
Tab. Litt. B. Uppgift om Stockholms läns brandstodsbolag.....	11.
Tabellbilagor	14-23.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	14.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	14.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	14.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	15.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	15.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	15.
Tab. N:o 7 a. Fabriker och manufaktur-inrättningar år 1875.....	16.
Tab. N:o 7 b. Handtverkerin, år 1875.....	17.
Tab. N:o 8. Allmänna vägar, gästgifverin och skjutsning.....	17.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart, år 1875.....	18.
Tab. N:o 9 b. Handlande, år 1875.....	18.
Tab. N:o 10 a. Hemman och jordlägenheter m. m. å landsbygden, år 1875.....	19.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar i städerna.....	20.
Tab. N:o 11. Laga skiften, åren 1871-1875.....	21.
Tab. N:o 12. Stats- och riksgäldsmedel, åren 1871-1875.....	21.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	22.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	23.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÅREN

1871—1875.

STOCKHOLMS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Stockholms län, som under ifrågavarande period icke undergått någon förändring till sina gränser, är fortfarande *indeladt* i 5 häradshöfdingedömen, 6 fögderier, deraf ett med särskild expeditionskronofogde, 19 tingslag och 23 länsmansdistrikt.

Den i senaste berättelsen omförmälda, genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 10 September 1869 bestämda *omreglering* af fögderien har ännu ej kunnat sättas i verket, enär det därför stadgade vilkor eller innehafvarens af expeditionskronofogdetjensten i Färentuna härad afgång allt hittills icke inträffat.

Under särskilda namn finnas väl, såsom förra berättelsen angifver, 120 olika socknar, stadsförsamlingarna häruti inbegripna, men *kommunerna* utgöra fortfarande allenast 117, emedan dels Össeby och Garns, dels Norr Ljusterö och Söder Ljusterö samt dels S:t Olofs och S:t Pers socknar hvar för sig bilda blott en kommun.

Antalet af kyrkorna är, sedan enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 9 September 1873 Hilleshögs sockens upphört att begagnas och underhållas samt Färentuna sockens blifvit gemensam för begge kommunerna, endast 113.

Pastorat, till hvilka länets socknar äro förlagda, utgöra numera 71, sedan fördelningen af Frötuna och Rådmansö församlingar i två pastorat på grund af nådigt bref den 21 Juni 1872 försiggått.

I sammanhang härmed torde böra nämnas, hurusom Eders Kungl. Maj:t i nådigt bref den 24 Januari 1873 förordnat, att vid nu varande kyrkoherdes i Danviks och Siklaö församlings pastorat afgång Siklaö socken skall förenas med Nacka och

Erstaviks kapellförsamlingar till en kyrkoförsamling under namn af Nacka församling med der anställd komminister och utgörande en till Huddinge nu varande pastorat hörande annexförsamling, samt att Nacka kyrka derefter skall begagnas och underhållas såsom församlingens gemensamma kyrka.

Städerna äro fortfarande 6 till antalet. Endast i två, Södertelge och Norrtelge, är stadsfullmäktigsinstitutionen införd. Sedan under perioden den allt ifrån 1835 för Östhammar och Öregrund gemensamma borgmästaren aflidit, så har på vederbörandes derom gjorda underdåniga framställning under den 5 Maj 1875 blifvit i nåder förklaradt, att borgmästarebefattningarna i dessa begge städer finge än ytterligare vara tills vidare förenade hos samma person.

Uti förefintliga *oregellundenheter* i den *administrativa indelningen* har under perioden någon annan förändring ej inträdt, än att $\frac{3}{4}$ mantal Fällbro på grund af nådiga resolutionen rörande reglering af presterskapets i Fresta och Hammarby pastorat löneinkomster blifvit jemväl i kyrkligt hänseende införlifvadt med Täby församling, derinom hemmansdelen är belägen.

Väl hafva underdåniga framställningar varit gjorda dels om Östertelge sockens förläggande jemväl i judicielt hänseende till Öknebo härad, dit det för öfrigt hörer, dels äfven om förläggande äfven i ecklesiastikt afseende till Estuna socken af de inom Bro socken belägna men i civilt hänseende till Estuna hörande hemmanen Brotorp $\frac{1}{2}$ mantal, Norrsund $3\frac{1}{2}$ mantal och Stentorp $\frac{3}{8}$ mantal, men begge dessa framställningar hafva af Eders Kungl. Maj:t förklarats ej kunna bifallas.

I underdånighet väckt förslag i enahanda syfte beträffande $\frac{1}{2}$ mantal Åsby, som i kyrkligt hänseende räknats till Lohärads socken men i civilt till Estuna, är på Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning beroende.

På handläggning härstädes åter är beroende en under perioden uppkommen fråga om fränskiljande från Vermdö skeppslag och förläggande till Åkers skeppslag af Ljusterö församlings södra del eller den s. k. Söder-Ljusterön och några andra smärre öar, tillhörande Ljusterö pastorat.

Äfven torde böra omnämnas, att för närvarande skriftvexlas rörande underdånig framställning om Fälöns införlifvande i allo med Börstils socken, dit ön, ehuru för öfrigt räknad till Singö socken, i kyrkligt hänseende hörer.

Hvad beträffar *ekonomiska kartverket*, för så vidt det rör länets, är numera karta utgifven öfver Svartlösa härad och väntas en dylik öfver Sotholms härad under nästa år.

I afseende å länets *naturbeskaffenhet* är icke något nytt att omförmäla.

2. Invånarne.

Tab. N:o 1. Enligt bifogade tabell N:o 1 har *folkmängden*, som vid slutet af år 1870 efter mantalslängderna utgjorde 131,639, under perioden stigit till 135,661. Den har således ökat med 4,022 personer eller i ungefärligen samma mån som under nästföregående period, då tillväxten uppgick till 3,993.

I olikhet med det vid 1870 års slut rådande sällsamma förhållandet, att flere personer funnos mantalsskrifne än kyrkoskrifne, öfvergingo vid periodens slut de kyrkoskrifne antalet af de mantalsskrifne med 921.

Öfver de för 1875 i särskilda fögderien *mantalsskrifne* lemnas en öfversigt uti följande tabell:

	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Deraf frie från mantalspenningar.		
				Mankön.	Qvinkön.	Summa.
1.a fögderiet (Sollentuna)	9,358	9,957	19,315	4,263	4,765	9,028
2.a » (Långhundra)	8,415	9,112	17,527	3,989	4,409	8,398
3.e » (Frösåkers)	10,813	11,249	22,062	4,741	5,242	9,983
4.e » (Lyhundra)	9,606	10,289	19,895	4,124	4,724	8,848
5.e » (Åkers)	9,137	9,640	18,777	4,015	4,378	8,393
6.e » (Sotholms)	14,651	15,395	30,046	6,512	7,038	13,550
Summa	61,980	65,642	127,622	27,644	30,556	58,200

Vid jemförelse af denna tabell med en dylik i förra berättelsen framgår, att folkökning egt rum i alla fögderien, om än uti ett af dem blott högst obetydligt.

Tillökningen utgör för första fögderiet.....	469.
» andra »	47.
» tredje »	573.
» fjerde »	413.
» femte »	371.
» sjette »	903.

eller för hela landsbygden 2,776.

Endast i fyra af länets städer har folkmängden ökat, nemligen:

i Södertelge med	994.
» Norrtelge »	250.
» Sigtuna »	58.
» Öregrund »	15.
	1,317,

hvaremot den minskats

i Östhammar med	37.
» Vaxholm »	34.
	71.

så att tillväxten i städerna utgör 1,246.

hvidan summan deraf för hela länets uppgår till 4,022.

Häraf visar sig, att största såväl relativa som absoluta folkökningen förekommer i Södertelge med nära 47 procent, hvilket lärers få anses såsom ett ganska sällsynt förhållande, samt att till följd häraf den relativa tillväxten ställer sig större i städerna än i fögderien.

Anledningen till den ovanligt stora tillökningen af Södertelges befolkning, hvilken isynnerhet åren 1873 och 1874 egde rum, är naturligtvis att hufvudsakligen söka uti inflyttningar, hvilka åter i icke ringa mån betingats af det större antal arbetare, som der varande flerehanda fabriker påkallat till följd af den utveckling, desse, på sätt längre fram kommer att omförmälas, under senare åren vunnit, men äfven torde kunna till någon del härröra derifrån, att de höga hushyrorna i hufvudstaden nödgat mången att i denna närbelägna landsortsstad söka billigare bostad.

Hvad särskildt landsbygden beträffar, förekommer den minsta både relativa och absoluta tillväxten af folknummern i Långhundra fögderi, såsom orsak hvartill uppgifves, att bland arbetsklassen en betydlig utflyttning skett till närliggande städer, isynnerhet Stockholm, dit den högre arbetsförtjensten lockat; och egde minsta tillökningen rum år 1871 med ej fullt 100 personer, men den största år 1875 med närmare 1,100 personer.

Såsom förut utgöras länets invånare till öfvervägande delen af qvinkön både på landet och i städerna, undantagandes Vaxholm, hvilken såsom garnisonsort företer ett motsatt förhållande.

Af *sjukdomar* hafva under perioden synnerligast inom Lyhundra och Långhundra fögderien varit gängse smittkoppor och nervfeber, som särdeles 1874 skördade många offer.

Beträffande den *religiösa rörelsen*, som länge fortfarit i vårt land, är likasom uti senaste berättelsen icke något annat att omförmäla, än att flerstädes i länet gemensamma andaktsöfningar ega rum uti för ändamålet särskildt inrättade bönehus mestadels under ledning af Evangeliska fosterlandsstiftelsens kolportörer, samt att ett och annat baptistsamfund finnes utan att räkna särdeles många anhängare. Något enda fall af utträde ur statskyrkan är icke känt.

Att döma efter *lagsökningarnas* antal, som för 1868 uppgick till 3,966, men sedermera nedgått, så att det utgjorde

1871	1,175.
1872	890.
1873	741.
1874	624.
1875	661

äfvensom af antalet *utmätningssvis och å konkursauktion försålda fastigheter* på landet, som år 1868 uppgick till 39 men derefter minskats och utgjort

1871	8.
1872	1.
1873	3.
1874	1.
1875	2.

vill väl synas, att bland den stora allmänheten förmåga icke saknas att fullgöra förfallna liquid; och nekas kan ej heller, att de i förra berättelsen antydda tillfällen, som erbjuda sig för den omtänksamme till fruktbargörande af en spard penning, af rätt mången på ett aktningvärdt sätt begagnas, men huruvida något allmännare verkligt välstånd är i länet rådande, finnas skäligen anledningar att betvifla. Utom det att ökade lefnads-kostnader naturligen gå hand i hand med förbättrade inkomster, står nemligen arbetet jordbrukare och andra näringsidkare dyrt i en betänkelig grad; och hvad den tjänande klassen beträffar, spörjes ej sällan klagan öfver det lättsinniga sätt, hvarpå en god del af de höga arbetslönerna användes till dyrare bekläd-nader eller förslösas på extra förtäring och öfverflödsvaror, der-ibland särskildt må nämnas cigarrer.

Vid *nybyggnader* användes mestadels, åtminstone på landet, timmer, men några ladugårdar och andra större uthus af sten uppgifvas dock vara under perioden uppförda. Såsom fram-stående i sitt slag må nämnas en ladugård vid Steninge sätes-gård, inrättad för 200 kor utom kalffvar och får, hvilken ladu-gård, byggd af gråsten, uppgifves hafva kostat 90,000 kronor.

3. Näringar.

Tabb. N:is 2 o. 3. A) *Jordbruk* och B) *Boskapsskötsel*. Då från Hushållnings-sällskapet till Statistiska Centralbyrån för hvart och ett af pe-riodens särskilda år ingått *numeriska uppgifter* i ämnet, torde det såsom förut tillåtas att hänvisa till dessa i de afseenden, som utgöra föremål för tabellerna N:is 2 och 3.

Enligt de *allmänna omdömen*, som af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande på grund af uppgifter från fögderien uti de årliga årsväxtberättelserna uttalats, har skörden varit: 1871 god, 1872 fullt medelmåttig, om ej god, 1873 medelmåttig, 1874 nära medelmåttig och 1875 ej fullt medelmåttig.

Beräkningen af skördarna i *korntal* efter utsädet, hvilken är verkställd för de tre första åren i perioden af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande och för de 2 sista uti Statistiska Centralbyrån, visar följande resultat:

År.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Ärter.	Vicker.	Potatis.
1871	7:e à 8:e	6:e à 7:e	8:e à 9:e	8:e à 9:e	8:e à 9:e	8:e	8:e	5:e
1872	7:e à 8:e	6:e à 7:e	7:e à 9:e	7:e à 9:e	7:e à 9:e	7:e à 9:e	7:e à 9:e	6:e à 7:e
1873	9:e	8:e à 9:e	4:e à 5:e	5:e à 8:e	5:e à 8:e	5:e	5:e	7:e
1874	8,8	7,2	7,0	6,8	7,2	6,7	6,6	7,4
1875	7,5	7,1	6,5	6,7	6,8	6,2	6,1	6,3

Vid anställd jemförelse emellan Hushållningssällskapets upp-gifter och Statistiska Centralbyråns kalkyl öfver 1875 års skörd visar sig, att de skördade kvantiteterna af hvete och af bland-

Äfven å gårdar, tillhöriga personer af allmogen, förekomma ladugårdshus af sten.

Å Dalarö hafva fortfarande flere boningshus blifvit uppförda, mest af den i förra berättelsen angifna beskaffenhet.

I Södertelge och å dess område äro under perioden byggda ej mindre än 63 nya boningshus, hvaribland flere smakfullt in-rättade villor; och i Vaxholm hafva äfven uppstått åtskilliga nya dyrbarare bostäder, till en del tillhörande Stockholmsboar.

Till följd af skolväsendets utveckling hafva ock ganska många nybyggnader i olika trakter af länet egt rum, afsedda dels för den egentliga folkskolan dels äfven för den s. k. små-skolan.

I afseende å allmogens *klädedrägt och lefnadsätt* är icke något att tillägga till föregående berättelser och hvad här ofvan redan blifvit antydt.

Likaledes torde, i hvad angår *sockenbibliotek, tidningsläsning och folknöjen*, få hänvisas till senaste berättelsen med tillägg allenast, att bland de mera spridda tidningarna nu nämnas "Dagens Nyheter" och "Svenska Arbetaren".

Skarpskytteväsendet röjer allt fortfarande mindre lifaktighet. Af de vid periodens början befintliga 18 frivilliga skarp-skytteföreningarna kvarstå nemligen endast 9; och bland dessa hafva blott 6 eller Södertelge, Österhaninge sockens, Vesterhaninge sockens, Gustafsbergs och Vermdö, Norrtelge stads med Bro sockens samt Rimbo sockens fullgjort vilkoren för åtnjutande af delaktighet i det anslag till målskjutningspremier, ammunition och instruktörens aflönande, hvilket Riksdagen för innevarande år anvisat.

säd äro större enligt den förra än efter den senare, men att, hvad öfriga sädesslagen beträffar, förhållandet är tvärtom. I fråga om potatisskörden förekommer största skilnaden, utgörande mera än 200,000 kubikfot, och dernäst rörande hafreskörden med något öfver 100,000 kubikfot.

Handelsprisen å de hufvudsakligaste sädesslagen uppgifvas hafva under perioden såsom vanligt hållit sig temligen nära, dock snarare öfver än under, de årliga *markegångsprisen*, hvilka varit bestämda, såsom följande tabell angifver:

Sädesslag.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
1 kubikfot hvete..... kr.	3,80	4,00	4,41	3,50	3,10
1 " råg	2,27	2,35	2,67	2,58	2,30
1 " korn	1,94	2,06	2,61	2,58	2,20
1 " hafre	1,20	1,28	1,55	1,75	1,50
1 " bland-säd	1,57	1,67	2,09	2,16	2,85
1 " ärter	2,58	2,77	3,38	3,55	3,02

Potatispriset har varierat mellan 4 kronor och 6 kronor 50 öre per tunna om 6 kubikfot.

Geometrisk vidden af den odlade jorden och den naturliga ången vid periodens slut är Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke i tillfälle att uppgifva.

Beträffande *jordens beskaffenhet, allmänna brukningsättet, årliga utsädet per tunnland, årliga förbrukningen* af hvarje sär-

skildt hufvudsakligt sädeslag enligt i medeltal beräknadt behof för hvar person, *sädesproduktionens* tillräcklighet, *nya sädeslag* samt *trägårdsskötseln* och *fruktträodlingen* torde få åberopas hvad föregående berättelser innehålla.

Den *vitbetsodling* i större skala vid Smedby, som i senaste berättelsen omförmåles, har under perioden upphört.

Offentliga understöd för missväxt eller andra skador å gröda hafva ej under perioden förekommit, ehuru år 1872 trakter af Lyhundra fögderi två gånger hemsökts af häftiga oväder med aska och hagel, som å växande grödan anställde svåra fördelser.

Enligt hushållningssällskapets uppgifter har *kreatursantalet* under perioden ökat med något mera än 200 hästar, 1,000 oxar och 4,300 kor, men deremot något litet minskats beträffande får och svin.

Länets landsting har från och med år 1873 till *prisbelöning* af andra hästar än hingstar af ädelt slag årligen beviljat ett belopp, lika stort med det, som af staten kunde i sådant ändamål för länet påföljande året anslås, dock högst 1,000 kronor. Likaledes har hushållningssällskapet till sådan prisbelöning anvisat 1,000 kronor att utgå, sedan landstingets anslag först blifvit använt. Af detta hafva för prisbelöningar och omkostnader vid premieringsmöten blifvit utbetalda 580 kronor 75 öre år 1874 och 719 kronor 60 öre år 1875.

Åt *boskapskötseln* egnas å de flesta orter alltmera omsorg och särskildt från Långhundra fögderi förmåles, att den betydliga foderförsäljning, som tillförene der egt run, numera, sedan jordbrukarne utvidgat sina ladugårdar, så aftagit, att den kan anses vara inskränkt till allenast några få socknar, deribland nämnas Kårsta, Garn, Skånella, Husby och Odensala, hvarifrån leveranser för regementena och hofstallen ännu ske, ehuru i vida mindre skala än fordom. Bland allmogen inom Lyhundra fögderi säges dock boskapskötseln fortfarande stå på en låg standpunkt, hvilket förhållande torde få till en del tillskrivas saknaden af all jernvägskommunikation, hvarmed numera, såsom här nedan skall antydast, blifvit tillgodosedda samtliga öfriga fögderin, undantagandes Åkers, hvilket deremot har så mycket mera godt om ångbåtslägenheter.

Kreatursprisen hafva under perioden stigit, i synnerhet hvad dragare beträffar.

Såsom medelpris torde kunna angifvas: för en arbetshäst 450 kronor, för ett par oxar 400 å 500 kronor, för en tjur 120 å 140 kronor, för en ko 100 å 130 kronor och för ett får 10 å 15 kronor. De högsta prisen uppgifvas från Frösåkers fögderi, utom i hvad angår hästar, hvilka synas gälla mest inom Sotholms fögderi.

Likaledes har *priset å ladugårdsprodukter* ökat sig. Det kan anses hafva vid periodens slut utgjort: för en kanna mjölk 30 å 35 öre i ladugården, för ett skålpund smör 1 krona å 1 krona 10 öre, för en centner kött 25 å 30 kronor, för en centner fläsk 35 å 45 kronor och för ett tjog ägg 80 öre å 1 krona 25 öre.

De egentliga *afsättningsorterna* för länet landtmannaproducter i allmänhet äro Stockholm, Uppsala samt länets egna städer och främst ibland dessa Södertelge, der numera äro anordnade vissa s. k. torgdagar och hushållsförnödenheter finna liflig efterfrågan; men mjölk afsattes dessutom dels till mejerin och dels till uppköpare, som, bosatte i närheten af jernvägssta-

tionerna vid stambanorna, dagligen till hufvudstaden afsända stora quantiteter af denna nödvändighetsvara.

Stockholms mejeriaktiebolag har under hela perioden fortsatt sin verksamhet; och åtskilliga *mejerin* finnas numera inom länet, såsom vid Nådhammar i Vårdinge socken, vid Noling i Grödinge socken, vid Östanå i Kulla socken, vid Hemmesta i Vermdö socken och i Norrtelge; varande 1875 års tillverkningsvärde uppgifvet till 200,000 kronor vid Nådhammar och till 100,000 kronor vid Noling.

Inom Lyhundra härad förmåles ordnad mjölkhushållning finnas endast vid Broby i Söderby-Karls socken, vid Rånås i Fasterna socken och vid Näs i Rö socken.

Någon härjande *farsot bland kreaturen* har icke under perioden varit gängse. Vål förekommo 1875 i en större ladugård inom Hammarby socken eller vid Vilunda två särskilda fall af mjeltbrand, men genom skyndsamt vidtagna kraftiga åtgärder af en bland professorerna vid Veterinärinstitutet i Stockholm lyckades det att hämma all vidare spridning af sjukdomen. Äfven må nämnas, att samma år ett icke obetydligt antal kor inom Långhundra fögderi, tillhöriga mindre bemedlade jordbrukare och torpare, störtade till följd af sjukdomen »benskörhet», antagligen uppkommen af brist på godt vatten och på tillräckligt närande bete.

Den *vattenaftappning* från sjöarna Flaten, Långsjön och Drefviken i förening med torrläggning af Bränkyrkasjön och sänkning af sjön Magelungen, hvilken i förra berättelsen omförmåles, är under perioden fullbordad. Kostnaden härför uppgifves till 110,000 kronor, det beviljade statslåneunderstödet af 23,500 kronor häruti inbegripet, och sammanräknade arealen af den torrlagda marken skall utgöra 3,864 kvadratref.

Af den genom upprensning af Olandsåns öfra lopp och dertill hörande sidogrenar, hvarom likaledes i förra berättelsen förmåles, torrlagda mark uppgifvas numera vara odlade 3,360 kvadratref, hvarå särdeles goda skördar erhållits.

Under arbete är nu upprensningen af samma vattendrags nedra lopp, som till hufvudsakligaste delen berör endast detta län; och har härför beviljats statslån till belopp af 99,000 kronor, svarande mot hälften af beräknade kostnaden.

Största delen af den mark, som äfvenledes enligt förra berättelsen, till ett vidsträckt omfång blifvit odlingsbar genom sänkning af Bro- och Notstasjöarne, är numera uppodlad.

År 1874 började »Daga härads sjösänkingsbolag», bildadt af jordbrukare dels inom Öknebo härad af detta län och dels hufvudsakligen inom Daga härad af Södermanlands län, ett större sjösänkingsföretag, afsedt att genom vattenafledning från sjöarna Djulan, Sillen och Frösjön fruktbarösa vid pass 14,000 kvadratref mark. Kostnaden i sin helhet beräknas uppgå till 160,000 kronor och bestrides af intressenterna utan statsbidrag. Sänkingsarbetet motses kunna fullbordas nästa år.

Ett annat dylikt bolag är bildadt af jordegare inom Vallentuna och Långhundra härad i ändamål att genom sänkning af Helgö-, Vada- och Benhamrasjöarne bereda odlingsbar jord. Arbetet är påbörjadt och bekostas af intressenterna utan statslån. Om dess omfång och den beräknade kostnaden saknas uppgifter.

Med förbigående af en mängd nyodlingar af större eller mindre omfattning, som för öfrigt under perioden företagits, synnerligast inom Långhundra, Lyhundra och Sotholms fögderin, anser sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra särskildt

Åtskilliga skogseldar hafva under perioden förekommit, af hvilka dock endast fyra, nemligen en å Hollevastby och Bergby egor i Riala socken och tre i Vaddö socken åstadkommit någon nämnvärdare skada. Den förstnämnda öfvergick mera än 1,500 kvadratref bördig skogsmark. Sammanräknade skadan af de tre senare uppgifves närma sig till 500 kronor. Samtliga skogseldarne lära hafva uppkommit genom vårdslöshet vid torfbränning utom en, som deremot föranleddes af explosion i Nitroglycerin-fabriken vid Vinterviken.

Svedjande har nästan alldeles kommit ur bruk.

Torf såsom brännmaterial har under perioden kommit till användning vid Gustafsbergs porslinsbruk; och beredning deraf för afsalu har från och med år 1874 egt rum å egendomen Viad i Grödinge socken, der tillverkningen år 1875 utgjort cirka 30,000 kubikfot och innevarande år stigit ännu högre. Afsättningsorter hafva varit Stockholm och Södertelge. För torfvens nedförande från mossen till sjöstranden har inrättats en särskild spårväg. Priset har varit 77 öre per 5 kubikfot.

Inom Långhundra fögderi skola finnas rika tillgångar på torftäppter af yppersta slag, utan att de hittills blifvit bearbetade.

Jägeritjenstemännen utgöras numera af en ordinarie jägmästare, hvilkens lön vid periodens slut utgick med 2,000 kronor, och tre extra jägmästare utan lön.

Tabb. N:is 5 o. 6. Uppgift om antalet *dödade rofdjur* jemte beloppet af utbetalda skottpremier lemnas i tabellen N:o 5 och uppgift å *af rofdjur dödade husdjur* i tabellen N:o 6, hvilken senare dock såsom vanligt ingalunda kan anses exakt angifva verkliga antalet dödade djur eller rätta värdet af förorsakad skada.

Enligt 1874 års landstingsbeslut hafva år 1875 utgått belöningar med 3 kronor för räf, dödad under April—Oktober månader, samt med 1 krona 50 öre för höns- eller dufhök och för uf, dödad hvilken tid af året som helst; och hafva under sistnämnda år skottpenningar efter sådan grund af landstingsmedlen utbetalts för 196 räfvar, 267 hökar och 12 ufvar med tillsammans 1,006 kronor 50 öre. Af statsmedel åter hafva under hela perioden utgått skottpenningar för allenast 2 vargar och 10 lodjur med tillhoppa 300 kronor.

Skallgång har ej heller under denna period erfordrats.

E) Bergs- och brukshandtering samt **F) Manufaktur och handverk.** Bilagde tabeller N:is 7 a och 7 b återopas; desslikes hvad *bergshandteringen* särskildt beträffar nedanstående tabeller, upprättade af vederbörande bergmästare, som äfven anmält, att några förändringar genom anläggning eller nedläggning af verkstäder under perioden icke egt rum.

Jerngrufvorna.

År.	Utmål		Grufvor		Erhållen malm	
	under hvilostånd.	arbetade.	under hvilostånd.	arbetade.	Centner.	℔
1871	7	24	43	35	690,517	—
1872	7	30	42	68	986,841	—
1873	5	72	42	98	929,333	—
1874	38	37	75	112	1,227,957	—
1875	92	38	111	127	698,672	—
	Summa				4,533,320	—
	I medeltal årligen				906,664	—

Tackjernstillverkningen.

År.	Masugnar.		Erhållet tackjern.	
	Obegagnade.	Begagnade.	Centner.	℔
1871	1	3	86,304	—
1872	1	3	101,376	—
1873	1	3	68,136	—
1874	—	4	90,489	42
1875	2	2	61,592	10
	Summa		407,897	52
	I medeltal årligen		81,579	50

Jerngjutgodstillverkningen.

År.	Gjutgods af tackjern, taget direkt ur masugnen.	
	Centner.	℔
1871	2,097	—
1872	412	—
1873	1,246	—
1874	1,260	97
1875	368	10
	Summa	5,384 07
	I medeltal årligen	1,076 81

Anm.: Blott under ett enda år, nemligen 1874, och då vid blott ett enda gjuteri, Bränninge i Tveta socken, har gjutgods af omsmält tackjern frambragts. Beloppet var 3,650 centner.

Stång- och ämnesjernstillverkningen.

År.	Härdar.		Erhållet smidesjern.	
	Obegagnade.	Begagnade.	Centner.	℔
1871	—	14	67,667	49
1872	—	14	65,792	01
1873	—	14	64,088	10
1874	—	15	58,665	18
1875	1	14	81,323	16
	Summa		337,535	94
	I medeltal årligen		67,507	19

Jernmanufakturstillverkningen.

År.	Verkstäder.	Erhållet manufakturert jern.	
		Centner.	℔
1871	3	5,495	64
1872	3	12,697	86
1873	3	12,305	03
1874	4	6,189	81
1875	2	304	39
	Summa	36,992	93
	I medeltal årligen	7,398	59

Innuttningar af fyndigheter.

År.	Jernmalm i berg.		Koppar.		Zink.		Nickel.		Kobolt.		Svafvelkis.		Silfver och bly.		Summa.	
	Nyuppläcka.	Förut inmutade.	Nyuppläcka.	Förut inmutade.	Nyuppläcka.	Förut inmutade.	Nyuppläcka.	Förut inmutade.	Nyuppläcka.	Förut inmutade.	Nyuppläcka.	Förut inmutade.	Nyuppläcka.	Förut inmutade.	Nyuppläcka.	Förut inmutade.
1871	10	38	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	11	41	
1872	57	163	3	3	2	1	—	—	—	—	5	1	1	63	173	
1873	205	143	7	1	—	1	—	1	2	—	7	8	—	221	159	
1874	149	63	5	4	1	1	3	2	2	—	4	1	1	165	71	
1875	10	75	2	—	—	—	—	2	1	—	—	—	2	15	78	
S:a	431	482	17	8	3	3	3	6	5	—	11	15	5	8	475	522

De förnämsta grufvorna i länet äro fortfarande Utö, Herrängs och Sladdarö.

Under periodens första år verkställdes af Grefve Guido Henckel Donnersmark från Schlesien såsom egare till en stor del af grufvorna inom Lyhundra fögderi med dels svenska dels tyska arbetare brytning af jernmalm i rätt betydlig omfattning, men allt arbete härmed har såsom efter uppgift icke lönande upphört.

Kalkstensbrytning i mindre omfattning har utöfvats på två ställen i Väddö socken men äfven redan före periodens slut upphört. Deremot har Karta kalkbruk i Sorunda socken fortfarande drivits; varande tillverkningen 1875 uppgifven till 200,000 kubikfot.

Från och med år 1873 har bearbetats den å Ytterby egor i Öster-Åkers socken belägna, Rörstrands porslinsfabrik tillhöriga feldspatsgrufva, derifrån utöfver fabriken eget behof cirka 20,000 centner feldspat försålt till Stettin efter ett medelpris af 1 krona 10 öre per centner.

Hvad detta ämne för öfrigt angår, tillåter sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till föregående berättelsen.

Tab. N:o 7 a. Vidkommande fabrikerna, har det i sista berättelsen omnämnda Spritexportaktiebolaget under förändrad firma eller »Vin- och spirituosaaktiebolaget» fortfarande drivit sin rörelse vid Rejmersholm, för hvilken under sista året i bevillning erlagts 3,200 kronor.

För öfrigt torde såsom de mest framstående fabriksinrättningarna böra nämnas:

Gustafsbergs porslinsfabrik med tillverkningsvärde af 1,261,600 kr.	
Atlasbolagets mekaniska fabrik i Södertelge med d:o af 1,081,500 »	
Yllefabriken å Rejmersholm	877,705 »
Nitroglycerinfabriken å Vinterviken	698,050 »
Superfosfatfabriken å Gäddviken	400,000 »
Mineraloljefabriken å Södertelge område	395,421 »
Stearinljusfabriken å Alviken	306,800 »
Nyqvärns mekaniska verkstad	160,000 »
Tändsticksfabriken i Södertelge	113,000 »
Nyqvärns pappersbruk	111,081 »

Bland tegelbruken framstå Kiholms i Vestertelge socken och Slagsta i Botkyrka socken. Sista årets tillverkning vid Kiholm uppgifves till 1,800,000 st. murtegel och vid Slagsta till 1,469,300 st. tegel.

I Maj 1874 inträffade åter vid Nitroglycerinfabriken å Vinterviken en explosion, hvarigenom 12 menniskolif spilldes, 2 fabriksbyggnader förstördes och ett vid stranden liggande ångfartyg uppbrändes.

Om handtverkerien, som till hufvudsakligaste delen re- Tab. N:o 7 b. presenteras af skomakeri-, skrädderi- och smedsyrkena, är icke något särskildt att säga.

Husslöjden inom länet står i allmänhet på en mindre nöjaktig ståndpunkt. Under hela perioden har emellertid en af länets landsting och hushållningssällskap tillsatt bestyrelse med anslag af 1,500 kronor från landstinget och på senare tiden äfven med bidrag af statsmedel ej utan märkbar framgång verkat för uppmuntrande af husslöjd och binäringar.

Hvad särskildt fisket beträffar, beslöt på framställning af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande 1871 års landsting, att den i förra berättelsen omnämnda fiskodlingsanstalt skulle med 1872 upphöra, och att i stället år 1873 finge användas ett belopp af 1,500 kronor dels till undersökningar rörande länets fiskfauna och fiskerin, dels äfven till meddelande af undervisning i lämpliga fångstmetoder, såsom begagnande af drifgarn för strömmingsfiske och af ref för laxfiske i den yttre skärgården. Enahanda åtgärder vidtogos äfven åren 1874 och 1875 med medel från landstinget och hushållningssällskapet samt särskilda anslag af statsmedel, hvaraf till ändamålet beviljades 900 kronor för år 1874 och 500 kronor för år 1875. Härförutom har landstinget under hela perioden bekostat ej mindre inspektionsresor för öfvervakande af fiskeriöfverenskommelsernas efterlefnad än äfven ersättning åt de för samma ändamål tillsatta tillsyningsmännen.

Af de i förra berättelsen omnämnda frågor om stadgar för fiskets bedrivande dels i saltsjön dels uti insjöar inom de två fögderin, som närmast omgifva Norrtelge, har den förstnämnda ännu icke blifvit här slutligen handlagd, hvaremot den senare efter i underdånighet anförda besvär är af Eders Kungl. Maj:ts afgjord medelst nådigt utslag den 10 September 1875, derigenom stadgar för fisket uti insjöar och vattendrag inom Väddö och Häfverö, Bro och Vätö samt Frötuna och Länna skeppslag, Lyhundra och Sjuhundra härad äfvensom Norrtelge stads område kommit till stånd.

Skepps- och båtbyggeri idkas företrädesvis i skärgården till Lyhundra fögderi.

Jagten såsom näringsfång kan anses hafva nästan helt och hållet upphört samt numera idkas endast för nöje eller till tidsfördrif.

Bränvinstillverkningen inom länet har alltmärta aftagit och är nu inskränkt till några få ställen. Öfersigt af bränneriens antal, influen tillverkningsafgift och kontrollkostnaden under perioden lemnas uti följande tabell:

År	Bränneriens antal.	Erlagd tillverkningsafgift. Kronor.	Kontrollkostnad. Kronor.
År 1871	5	99,523,48	5,899,26
» 1872	5	171,102,16	10,306,40
» 1873	5	178,902,48	11,108,56
» 1874	4	142,723,28	9,289,05
» 1875	4	148,318,88	9,547,85

Under hela perioden har icke något bränneri varit i gång inom Sollentuna, Långhundra och Åkers fögderin eller uti

städerna. Dagsarvodet till kontrollörer har utgått med fyra kronor.

4. Kommunikations-anstalter och varubyten.

Tab. N:o 8. A) **Landtkommunikationer.** Särskild efter formulär upprättad tabell, N:o 8, bifogas och återopas.

De i densamma angifna sammanlagda *väglängderna*, 197,6 mil, vid hvilka klassificerande i "allmänna landsvägar", "häradsvägar" och "sockenvägar" samt, efter hvad formuläret antyder, äfven i "städers vägar" svårigheter möta och föranleda skiljaktigheter för hvarje period uti de olika slagen, understiga väl med mera än 4 mil den total längd, som i tabellen till sista berättelsen uppgafs, men antagas kan, att den till följd af nådiga kungörelsen den 5 December 1874 verkställda evalveringen af väglängderna efter decimalsystemet på det anmärkta förhållandet i någon mån inverkat.

Tabellen visar vidare, dels att antalet af utgångna *skjuts-hästar* under perioden vuxit i jemnt stigande tvärt emot förhållandet under nästföregångna period, dels äfven, vid jemförelse med tabellen i ämnet för sistnämnda period, att skjutsåtgången 1874 och 1875 varit vida större än 1866.

Två *nya vägar* hafva under perioden blifvit byggda, den ena om 1,8 mil inom Börstils socken med en uppgifven kostnad af 4,299 kronor, den andra om 0,2 mil inom Hökhufvuds socken, för hvilken kostnaden ej kan uppgifvas, emedan en hvar af socknens vägbyggnadsskyldige sjelf låtit verkställa brytningen och iståndsättandet af den honom tilldelade vägsträcka.

Dessutom är ett stycke ny väg om 0,4 mil upptagen i sammanhang med den i förra berättelsen omförmälda, under perioden verkställda *vägförbättringen* inom Botkyrka och Grödinge socknar, hvartill statsanslag af 4,900 kronor varit beviljad.

Det arbete åter, som år 1870 påbörjades för anläggning af ny väg emellan Brunnby i Östuna socken och Knifsta jernvägsstation, har helt och hållet afstannat, sedan något bidrag till kostnaden från Lagga, Östuna och Husby socknar, hvilka skulle af företaget hemta fördel, ej kunnat erhållas.

Vid sammanträde inför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande beslöto år 1874 vederbörande kommuner verkställa förbättring af vägen mellan Norrtelge och Brottbys gästgivareregård medelst backars bortskaffande eller kringgående, hvarför kostnaden beräknats till 25,400 kronor; varande statsanslag härför beviljad till belopp af 17,000 kronor men arbetet vid periodens slut ännu icke påbörjad.

Inom Bro socken är sedan hösten 1875 under arbete en dylik vägförbättring, dervid en sträcka ny väg af 7,000 fots längd är afsedd att anläggas. Kostnaden härför i sin helhet beräknas utgöra 8,000 kronor och bestrides af de vägbyggnadsskyldige i socknen. Äfven till detta företag är ett statsbidrag af 4,200 kronor nyligen nådigst anvisadt.

Nya vägdelningar hafva blifvit fastställda för Svartlösa och Vallentuna härad samt för Rimbo socken.

På grund af Nådiga brefvet den 14 Juni 1871 har skyldigheten att underhålla vägen öfver Djurgården från Albano till Ålkistan från och med år 1872 varit öfverflyttad från Danderyds skeppslag till huvudstaden.

Bland verkställda större *brobyggnader* må nämnas den, som 1875 verkställdes i Skurusundet af Vermdö skeppslags vägbyggnadsskyldige med statsanslag af 7,000 kronor, och den, som 1873 vid Ålsunda utfördes mellan Faringe socken och Uppsala län öfver en sidogren till Olandsån.

Undersökning i och för ombyggnad af Garns eller Brottbys bro, som underhålles till hälften af Vallentuna häradsoar och till hälften af en del Garns sockenboar, egde rum 1875, men arbetet, som beräknats kosta 3,464 kronor, och hvartill bolaget för ofvanomförmälda sänkning af Helgö-, Vada- och Benhamra-sjöarna åtagit sig i väsentlig mån bidraga, har ännu icke kommit till utförande.

Förnyad Nådig *taxa* å förhöjda afgifter för öfver- och genomfart af Skuru bro är utfärdad 1875 och ny sådan å afgiften för begagnande af Ålsundabron fastställd 1873.

Färjeinrättningarna äro oförändrade.

Fråga om förhöjning i taxan för den vid Trästa mellan Vaddö och Häfverö socknar är efter periodens slut väckt och för närvarande på handläggning härstädes beroende.

Annan förändring med *gästgifverien* i länet har icke timat, än att Baggen-Stäkets sjögästgifveri indragits och Kapellskärs gästgifveri, som förut äfven haft skjuttsskyldighet till lands, derifrån befriats. Det sistnämnda ingår alltså icke i det uti tabellen uppgifna antal.

Skjutsentreprenader funnos vid periodens slut inrättade för alla de skjutsanstalter, som egentligen afse befordran till lands, utom den i Sigtuna. Endast två skjutslag, nemligen de till Fors och Röksta, hafva under perioden författningsenligt kunnat anmälas till delaktighet i de af riksdagen beviljade anslag till skjutstungans underlättande, hvilka således i högst obetydlig mån behöft för länet anlitas.

Kronobrefbäringen har med år 1873 upphört, likasom redan förut eller med förra femårsperioden *postskjutsbesväret*.

Mellan Schebo bruk i Ununge socken och Hallsta lastageplats i Häfverö socken är af brukets egare anlagd en *jernväg* om tre fots spårvidd, hvilken redan flere år trafikerats; och voro vid periodens slut under anläggning två smalspåriga jernvägar, den ena mellan Uppsala och Lenna masugn i Alwunge socken, som i dessa dagar öppnas för trafik, samt den andra mellan Hargs bruk och Dannemora grufvor, af hvilka begge kommunikationsanstalter orter inom länet hafva att emotse stora fördelar, om än på förhand klagan spörjes öfver förestående förlust af den förtjenst på varuforsling, som hittills kommit dessa trakters invånare till del.

B) **Sjökommunikationer.** Sådana har länet i flerfaldiga riktningar så väl medelst *seglande fartyg* som i synnerhet med *ångbåtar*, i hvilket afseende det kan anses vara ganska lyckligt lottadt.

Sålunda eger nästan daglig förbindelse rum emellan Stockholm och länets alla städer, hvad Sigtuna beträffar, med de der

passerande ångfartygen till Uppsala, Finstaholm och Örsundsbro samt, hvad Södertelge angår, med samtliga de ångbåtar, som passera kanalen af samma namn. Till Norrtelge göra ångfartygen *Vingåker* och *Norrtelge* regelbundna turer, som en gång i veckan utsträckas till Östhammar, dit äfven ett tredje ångfartyg, benämndt efter denna stad, på sista tiden gjort resor två dagar i veckan. Samtliga de på nordligare länen trafikerande ångbåtarna erbjuda lägenhet till och från Öregrund. Med Vaxholm underhålla ångfartygen *Fredriksborg*, *Vaxholm* och *Tenö* daglig förbindelse.

De namngifna ångfartygen angöra äfven flere, hufvudstaden och destinationsorterna mellanliggande stationer.

Följande ångfartyg hafva till nedannämnda landsortstrakter gjort regelbundna turer, nemligen: *Per Ennes* till platser i Blidö, Väddö, Häfverö, Edebo, Hargs och Börstils socknar, hvilka turer äfven varit utsträckta till Öregrund, *Åkers kanal* och sedan detta upphört, *Nya Åkers kanal* till Öster-Åkers och Garns socknar, *Östanå* till egendomen af samma namn i Kulla socken och Bergshamra i Länna socken, *Strömma kanal* till Vermdö och Ingarö socknar samt vissa dagar till Sandhamn i Djurö socken, *Vermdö* och *Gustafsberg* till porslinsfabriken med samma namn, *Jakob Bagge* och *Dalarö*, det förra under första åren af perioden och det senare under de sista, till Dalarö, hvilka resor tidtals varit utsträckta än till platser i Muskö, Ösmo och Vesterhaninge socknar, än till Ornön och Utön, *Tyresö* till socknen af samma namn, *Hällsviken N:o 1* och *Hällsviken N:o 2* till platser inom Öknebo och Sotholms härad, *Gripsholm* till Sundsör i Turinge socken, *Sjöfröken* till Botkyrka socken, *Brage*, *Norman*, *Svartsjölandet* och *Ekholmen* till åtskilliga ställen inom Färentuna härad och det förstnämnda äfven till bryggor i Sollentuna härad samt *Tessin* till Drottningholm.

Härförutom underhålles trafiken mellan hufvudstaden och dess närmare omgifningar af en mängd mindre ångbåtar och ångslupar, som svårigen skulle kunna här något så när fullständig uppräknas.

I afseende å *kusthamnar*, *lotsstationer* och *fyrinrättningar* återopas sista berättelsen med tillägg allenast, att Vaxholms lotsstation vid periodens slut indragits, att i Augusti 1872 utlagts ett fyrfartyg i Öregrundsgrepen, afsedt att underlätta inseglingen mellan grunden i norra inloppet, och att den 1 November 1874 för första gången tändes den nyinrättade fyren å Svenska Högarne.

Baggens Stäkets sund är under perioden något fördjupadt på föranstaltande af Gustafsbergs fabriksintressenter, hvilka redan förut mot skyldighet att underhålla samma farvatten haft

sig tillerkänd rättighet att efter taxa uppbära afgift för genomfarten. *Upprensningar* af vattendrag i öfrigt hafva veterligen icke blifvit verkställda annat än dels i sammanhang med de sjösänkningar, för hvilka här ofvan redogjorts, dels i och för undanrödjande af sådana uppgrundningar i åar och andra vattendrag, som hindra vattnets fria aflopp.

Kanalerna inom länet äro desamma som förut. Strömma eller Lillströms kanal har under perioden uppmuddrats till 5 fots djup; och förnyade nådiga taxor å afgifterna för begagnande af denna och Åkers kanal äro fastställda, den för Strömma kanal dock först under innevarande år.

Postanstalterna hafva med år 1875 vunnit en ganska betydlig tillökning; och finnes numera någon sådan nästan i hvarje socken.

Nya stationer för *elektriska telegrafinrättningen* hafva tillkommit i Östhammar, vid Åkersberg och vid Sterbsnäs, den sistnämnda, som benämnes Arholma station, i stället för der förut varande station för den optiska telegrafan. Stationen i Östhammar har dock först efter periodens slut öppnats. Äfven har på helt och hållet enskild bekostnad åvägabragts en telegrafförbindelse mellan hufvudstaden och Gustafsbergs fabrik.

C) **Sjöfart och handel.** De hufvudsakliga uppgifter- Tab. N:is 9 a o. 9 b. na härom torde inhemtas af bilagda tabellerna N:is 9 a och 9 b.

Då till följd af derom gifven nådig föreskrift rapporter om *strandningshändelser* och timade *sjöskador* hit icke ingått för mera än första året i perioden och en redogörelse i detta ämne således skulle blifva ofullständig, torde den kunna aldeles förbigås.

Den *förening inom länet för assurans mot sjöskador*, som i förra berättelsen omförmäles, har väl under perioden fortsatt sin verksamhet, men äfven nu saknas all redogörelse för densamma.

I afseende å *varubyten* och *gårdfarihandeln*, *handelsföreningar* och *frimarknaderna* är icke något att tillägga till hvad föregående berättelser innehålla.

Torgförseln är, såsom redan är nämnt, särdeles lifvig i Södertelge. Vissa s. k. *torgdagar* äro ännu icke iakttagna i de öfriga städerna.

Särskild tabell, visande förhållandet med *bränvinsförsäljningen* i länet under periodens sista försäljningsår, meddelas under Litt. A och återopas med anmälan, att några anmärkningsvärda vaxlingar de föregående åren ej egt rum.

Såsom tillföre har den landskommunerna tillfallna andel i minuterings- och utskänkingsavgifterna allmännast blifvit använd för fattigvården.

5. Kameralförhållanden.

Tab. N:is 10 a o. 10 b. Tabeller öfver dels *hemman och lägenheter* å landet dels äfven *jordområde* och *egendomar* i städerna jemte taxeringsvärden derå bifogas under N:is 10 a och 10 b, den senare såväl specifik för hvarje stad som i sammandrag.

Ej heller under nu ifrågavarande period har något hemman blifvit *ur ödesmål* upptaget eller *skatlläggning* af förut oskattlagd mark egt rum. Förändrad *tiondesättning* har enligt nådig föreskrift försiggått inom Öster-Åkers socken. *Fördelning af*

mantal mellan stamhemman och derifrån för all tid afsöndrade lägenheter af större omfång hafva i ett och annat fall vidtagits. *Fastställelse af viss årlig afgäld* till vederbörande stamhemman från 68 särskilda jordafsöndringar, deribland 64 verkställda för everldlig tid, har blifvit meddelad.

Till *skatte* hafva år 1873 blifvit *försålda* följande kronohemman och lägenheter, nemligen:

Långmyrekärret N:is 1 och 2 i Lagga socken,

Alsike, 2 mantal berustadt säteri, och
Flottsund eller Kungshamn, 1½ mantal berustadt säteri, i
Alsike socken,

alltsammans för en skatteköpeskilling af 484 kr. 2 öre.

Med kronans egendom har i öfrigt ej annan förändring inträffat, än att under perioden uppgjorts nya arrendekontrakt om kungsgårdshemman och lägenheter samt kungsängslotter till ett antal af 22 stycken, dervid arrendeafgiften enligt nu gällande stadganden blifvit bestämd i penningar.

Följande landsstats-boställen hafva blifvit till statsverket indragna och för kronans räkning utarrenderade, nemligen:

Neder-Jerfva kronofogdeboställe om 7/8 mantal i Solna socken från den 14 Mars 1874 och

Eneby kronofogdeboställe om 7/8 mantal N:o 1 i Öfver-Jerna socken från den 14 Mars 1875.

För vederbörandes räkning äro äfven under perioden genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes och vederbörande Domkapitels försorg utarrenderade nedannämnda indragna ecklesiastiska boställen, nemligen:

1/2 mantal N:o 1 Björkeby i Vallentuna socken,
1/4 » » 2 Gillberga eller Gundby i Garns socken,
3/8 » » 2 Litzelby i Hilleshögss » ,
1 » » 1 Granby i Fasterna » ,

1/2 mantal N:o 1 Ostra Hesselmora i Ornö socken,

1/2 » Skogberga i Täby » .

I fråga om laga skiften m. m. återopas bifogade tabell Tab. N:o 11. N:o 11.

Ut i tabellen N:o 12, äfven bilagd, redogöres för kro- Tab. N:o 12. nouppbörden.

För länets sjukvårdsfond, deröfver landstinget förfogar, lemnas i nästa afdelning redogörelse i sammanhang med frågan om sjukvårdsanstalterna.

Under hela perioden har årligen beslutits en landstingskatt, ursprungligen afsedd endast för betäckande af kostnaden för landstingets sammanträden, men de fyra sista åren till en del äfven för sjukvårdsutgifternas bestridande. Den har varit bestämd 1871 till 4 öre, 1872 till 8 öre och 1873—1875 till 9 öre för hvarje krona allmän bevilning efter Art. II i nämnda bevilningsstadgan.

Med landstingskassans medel, hvilka, för öfrigt till väsentlig del bestående af bränvinsminuterings- och utskänkningsafgifterna, vid periodens början utgjorde 5,145 kronor 45 öre men vid dess slut ökat sig till 10,118 kronor 65 öre, har landstinget dessutom hufvudsakligen beviljat anslag till fiskerinäringens befrämjande, till folkskoleväsendet, till uppmuntran af husflit och hemslöjd, till befrämjande af Fosterländska föreningens och

Tab. Litt. A. Uppgift rörande försäljningen af bränvin m. m. inom Stockholms län under försäljningsåret 1874—1875.

	Antal rättigheter till							Kannetal, hvarefter afgiften blifvit beräknad.			Försäljningsafgifter erlagda			Stadens behållna andel af försäljningsafgifterna.	Upplysningar.
	Mindre perthandel.	Minut-handel.		Utskänkning.			För minut-handel.				För utskänkning.	Summa.	af bolag.		
		Inropade på auktion.	Öfverlätna åt bolag.	Ständiga.				Betägnade.	Vinstmedel.						
				Inropade på auktion.	Öfverlätna åt bolag.	Med burskap eller privilegium.				Tillfälliga.					
<i>Städerna.</i>															
Öregrund	—	2	—	2	—	—	3,000	1,630	4,630	—	—	1,402,00	1,402,00	841,20	Minuthandeln och utskänkingen i Södertelge öfvertagen af bolag för 3 år från den 1 Oktober 1873. Kannetalet för Norrtelge har magistraten förklarad ej kunna uppgifvas. Samma förhållande 1873—1874.
Östhammar	—	2	—	2	—	—	5,450	1,600	7,050	—	—	2,002,50	2,002,50	1,199,10	
Sigtuna	—	1	—	—	—	2	3,000	1,600	4,600	—	—	1,390,00	1,390,00	832,34	
Södertelge	—	—	2	4	—	2	6,000	13,750	19,750	7,000	—	7,000,00	4,191,60	4,191,60	
Norrtelge	—	1	—	4	—	1	—	—	—	—	—	5,108,33	5,108,33	3,058,89	
Vaxholm	—	1	—	3	—	1	2,005	16,920	18,925	—	—	6,949,26	6,949,26	4,161,22	
Summa	—	7	2	15	—	2	19,455	35,500	54,955	7,000	—	16,852,09	23,852,09	14,284,35	
<i>Landsbygden</i>															
Summa	2	1	—	4	—	10	1,700	14,389,9	16,089,9	—	—	5,166,64	5,166,64	—	
Summa	2	8	2	19	—	12	21,155	49,889,9	71,044,9	7,000	—	22,018,73	29,018,73	—	
<i>Fördelning.</i>															
Landstingets andel													5,792,35.		
Hushållningssällskapets d:o													5,792,34.		
Stadskommunernas d:o													14,282,67.		
Landskommunernas d:o													3,093,39.		
Provision													57,98.		
Summa													29,018,73.		

den under perioden i Uppsala län bildade Upplands fornminnesförenings syften, af veterinärväsendet och af hästafveln, till utgifvande af Tidskrift för landstingen samt till premier för rofdjurs dödande; och hafva utgifterna för dessa olika ändamål, jemte respenningar till landstingets ledamöter, till revisorer och till ledamöter uti tillsatta komitéer, aflöningar till tjänstemännen samt trycknings med flere omkostnader, under de särskilda åren utgjort:

1871	kr.	7,325,96.
1872	»	7,342,32.
1873	»	11,525,41.
1874	»	12,739,67.
1875	»	12,793,75.

Någon öfversigt öfver städernas drätsel och öfriga kommuners finanser kan i saknad af erforderligt material härstädes ej meddelas.

6. Politi.

Likasom i sista femårsberättelsen får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande med tillfredsställelse anmäla, att i nästan alla delar af länet *folkskoleväsendet* allt mera utvecklas och förbättras; oaktadt det betydliga statsbidraget till lärares och lärarinnors aflöning, äro kommunernas uppoffringar för ändamålet betydliga; och landstinget har fortfarande egnat folkskolorna en synnerlig uppmärksamhet. Sedan landstinget 1871 och 1872 anvisat 1,500 kronor årligen till premier och stipendier åt lärare och lärarinnor så väl vid folkskolor som vid småskolor, så anslog det 1873 för tre år 2,500 kronor årligen dels till stipendier åt ordinarie folkskolelärare och lärarinnor, dels ock till undervisningskurser för lärare och lärarinnor vid småskolor, hvilket anslag 1875 ytterligare ökades med 200 kronor till stipendier åt elever. Vid sistnämnda års landsting gjordes framställning om inrättande af en folkhögskola för länet; och en komité nedsattes för frågans närmare utredning, men ett af komitén framlagdt förslag vann icke innevarande års landstings bifall.

I *Winklerska slöjdskolan*, belägen i Turinge socken och grundad genom enskild donation, har undervisning fortfarande meddelats förnämligast i tillverkning af jordbruksredskap och möbler men äfven i qvinlig handaslöjd. Antalet elever 1875 utgjorde 20 gossar och 31 flickor.

Vid *Prins Carls uppfostringsanstalt å Gälön* i Österhaninge socken för fattiga och värlösa barn lemnas en ganska omfattande undervisning i hemslöjd, såsom träskärning, väfnad, flätning af halm, korgarbeten m. m. De å anstalten intagna barn, som till ett antal af vid pass 80 stycken äro fördelade på 29 familjehem, tillhöra hufvudstaden, men den undervisning, som meddelas i slöjd-, väf- och syskolorna, kommer äfven den närmast omgifvande traktens barn till godo.

För länets *landtbruksskola* redogöres här ofvan i 3:e afdelningen.

Inom länet finnes icke någon *bankirättning*, utan anlitas af dess invånare de i Stockholm och Uppsala befintliga bankanstalter. Stockholms enskilda bank har sedan 1871 haft anordnad ett afdelningskontor i Södertelge, likasom Upplands enskilda bank inrättat dylika kontor i Norrtelge och Östhammar.

Mälareprovinsernas *Hypoteksförening* har under hela perioden fortsatt sin verksamhet likasom *Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalten* för Stockholms stad och län m. fl. provinser.

På framställning af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har landstinget ej allenast utsett särskilda delegerade att inom länet verka för Fosterländska föreningens syftsmål, att uppmuntra till insättning i nyssnämnda försäkringsanstalt genom att derom draga försorg och för personer, tillhörande den tjänande klassen, äfven delvis bekosta dervid erforderliga förvaltningsbidrag, utan också ställt medel till delegerades disposition för ändamålet.

De genom deras försorg insatta belopp hafva utgjort:

1870—1871	i 216 poster	5,082 kr.,	hvaraf för tjänare	i 187 poster	1,441 kr.
1871—1872	» 370	» 6,606	» » » »	» 325	» 2,655
1872—1873	» 587	» 9,554	» » » »	» 499	» 4,667
1873—1874	» 830	» 9,230	» » » »	» 674	» 5,644
1874—1875	» 840	» 7,610	» » » »	» 795	» 6,080

Beträffande förhållandet med länets *sparbanker*, af hvilka Tab. N:o 13. numera, sedan Färentuna härads sparbank i början af perioden blifvit införlifvad med länets, endast fyra finnas, är redogörelse lemnad i bilagda med N:o 13 betecknade tabell, sammanförd för länssparbanken och de tre öfriga, Södertelge, Tumba bruks samt Norrtelge stads och omgifnings sparbank.

Om *hushållningssällskapets* tillgöranden är redan i det föregående nämnt.

Angående *länets brandstodsbolags* verksamhet lemnas upplysningar uti nedanstående tabell Litt. B.

Tab. Litt. B.

Uppgift om Stockholms läns brandstodsbolag.

År	Försäkringsbelopp.		Ansvarighetsbelopp.		Utbetalda brandskadeersättningsbelopp.			Utdelade belopp i öre för hvarje 100 kronors ansvarighetsbelopp.		
	Kronor.		Kronor.		Kronor.			Summa.	för byggnader.	för lösören.
	för byggnader.	för lösören.	för byggnader.	för lösören.	för byggnader.	för lösören.	Summa.			
År 1871	32,162,530	22,304,760	36,093,080	24,646,240	9,441,50	9,076,09	18,517,59	6	6	
» 1872	33,168,680	23,571,980	37,380,460	25,864,300	34,160,00	13,292,84	47,452,84	10	6	
» 1873	34,881,660	25,280,520	39,207,110	27,594,720	11,061,25	7,749,07	18,810,32	5	5	
» 1874	36,894,420	27,076,670	41,425,630	29,569,370	44,220,35	37,101,70	81,322,05	11	12	
» 1875	39,249,350	29,331,520	44,051,300	31,980,120	42,264,25	42,467,05	84,731,30	11	12	

Såsom i föregående berättelser är antydt, räknas brandstodsåret från den 14 Mars, och afser alltså uppgiften tiden från den 14 Mars 1871 till den 14 sistlidne Mars.

Brandförsäkringsbolaget för Lyhundra härad jemte Bro och Vätö samt Väddö och Häfverö skeppslag, bildadt 1863, utöfvar väl ännu någon verksamhet, men delegarnes antal förminskas årligen, hvaremot försäkringarna i länets brandstodsbolag äfven från dessa orter tilltaga. Likaledes eger Länna sockens i föregående berättelser omnämnda brandstodsförening fortfarande bestånd. Icke från någondera af dessa associationer har emellertid redogörelse ingått.

Sedan sommaren 1872, såsom redan är nämndt, icke obetydlig *hagelskada* inom länet inträffat, så väcktes af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vid samma års landsting fråga om bildande af bolag till försäkring af växande gröda mot sådan skada, men då de teckningar för ändamålet, som gjorts inom länet samt inom Uppsala och Södermanlands län, hvilkas jordbrukare inbjudits att i bolaget deltaga, icke uppgingo till det nödigt ansedda minimibeloppet af 3,000,000 kronor, förföll frågan vid 1874 års landsting. Ett af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande innevarande år å nyo framställt förslag om bildande af sådant bolag med mindre minimibelopp är af landstinget öfverlemnadt till behandling af hushållningssällskapet förvaltningsutskott.

Sockenmagasin finnas hufvudsakligen i Långhundra, Lyhundra och Åkers fögderin. Inom flere socknar äro magasinens tillgångar förvandlade från spannmål till kontanta medel, af hvilka räntan flerstädes kommer kommunalkassan till godo.

Såsom i sista berättelsen förmäles, finnas *länslasarett* i Norrtelge, Östhammar och Södertelge; och har antalet af vårdade patienter utgjort

	å Norrtelge lasarett.	å Östhammars lasarett.	å Södertelge lasarett.
År 1871	173	52	161.
» 1872	188	69	163.
» 1873	185	68	196.
» 1874	195	60	187.
» 1875	185	51	154.

Utgifterna hafva uppgått till följande belopp:

	för Norrtelge lasarett.	för Östhammars lasarett.	för Södertelge lasarett.
År 1871	5,210,29	2,740,37	4,850,08.
» 1872	4,994,35	2,558,39	4,747,65.
» 1873	4,921,60	3,170,03	4,885,66.
» 1874	5,141,34	2,759,70	6,521,38.
» 1875	6,330,59	2,865,53	6,591,34.

Härförutom hafva 1874 vid Norrtelge lasarett utgått 1,756 kronor 93 öre för nybyggnad och reparation; hvarjemte af 1874 års landsting beviljats ett särskildt anslag af 5,500 kronor för tillbyggnad och anbringande af vattenledning vid Södertelge lasarett, för hvilket ändamål staden och kringliggande ort jemväl sammanskjutit 1,300 kronor.

Å Stockholms stads och läns *kurhus* finnas 33 platser afsedda för länet; och på *serafimerlasarettet* tillhandahållas enligt kontrakt 30 sängplatser för länet utom de 2 platser, som underhållas med afkastningen af den så kallade Watrangska donationsfonden.

Försäkring mot hagelskada. Sockenmagasin. Sjukvård.

Länets utgifter för patienter, som varit intagna

	å kurhuset och å serafimerlasarettet,
hafva utgjort:	
År 1871	7,693,76
» 1872	7,099,20
» 1873	5,728,32
» 1874	6,439,62
» 1875	8,328,68
	6,160,00.
	5,415,00.
	5,274,00.
	5,238,00.
	9,607,55.

Sedan kurhusdirektionen uppsagt den emellan staden och länet år 1852 ingångna och af Eders Kungl. Maj:ten den 8 Januari 1853 fastställda öfverenskommelse angående godtgörelse för vård och underhåll af sjuke från länet; så har nytt aftal i berörda hänseende 1873 blifvit träffadt. Det med serafimerlasarettens direktionen avslutade kontrakt har 1874 blifvit förnyadt på 6 år, dock med förhöjning af ersättningsbeloppet från 7,500 till 12,000 kronor, häruti såsom tillföre inbegripet bidraget från serafimerordensgillet af 2,400 kronor.

Dagafgiften för sjukvård å länets lasarett har blifvit förhöjd och utgör numera för medellösa eller dem, för hvilka vederbörande fattigvårdsstyrelser gälda kostnaden, 25 öre, för mindre bemedlade 50 öre samt för mera bemedlade i allmänt rum 75 öre och i enskildt rum 1 krona 25 öre.

Kostnaden för länets sjukvård har blifvit bestridd med dels nämnda dagafgifter och räntan å sjukvårdsfonden, som vid 1875 års slut egde en tillgång af 74,902 kronor 75 öre, deraf i räntebärande kapital 72,361 kronor 14 öre, dels kurhusafgiften, som åren 1871—1873 utgjorde 25 öre för hvarje mantalsskrifven person samt åren 1874 och 1875 utgick med 50 öre för man och 25 öre för qvinna, dels ock en anpart af den ofvan omnämnda landstingsskatten.

Utom ofvannämnda sjukvårdsanstalter finnes ett inom Hammarby socken för den kringliggande neijden af afidne Ryttmästaren Gustaf Adolf Löwenström genom testamente och gåfvobref den 21 Mars och den 2 Maj 1811 stiftadt lasarett, benämndt *Löwenströmska lasarettet*, hvilket under serafimerordensgillet öfverinseende förvaltats af en utaf Kungl. Maj:ten tillsatt direktion.

Antalet patienter, som vårdats å detta lasarett har uppgått år 1871 till 139, 1872 till 119, år 1873 till 110, år 1874 till 107 och år 1875 till 109 samt kostnaden, som är bestridd med lasarettets tillgångar och med enahanda dagafgifter, som påförts vid de öfriga lasarett, år 1871 till 3,665 kronor 97 öre, år 1872 till 3,224 kronor 88 öre, år 1873, då en temligen betydlig reparation egde rum, till 5,016 kronor 99 öre, år 1874 till 4,140 kronor 90 öre och 1875 till 4,319 kronor 42 öre.

Enligt nådiga brefvet den 12 April detta år kommer Löwenströmska lasarettet att från och med den 1 April 1877 förvaltas såsom länslasarett af en utaf landstinget utsedd direktion.

Öfver de i medeltal upptagna *sängplatserna vid de särskilda sjukvårdsanstalterna* lemnas öfversigt i nedanstående tabell.

I medeltal upptagna sängplatser.

År.	Å kurhuset.	Å Serafimerlasarettet.	Å Norrtelge lasarett.	Å Östhammars lasarett.	Å Södertelge lasarett.	Å Löwenströmska lasarettet.
1871.....	28,87	31,63	11,68	5,21	11,21	6,60
1872.....	23,63	25,67	10,95	4,44	11,22	5,92
1873.....	24,69	27,04	12,39	4,88	11,54	5,37
1874.....	19,95	22,93	11,97	4,55	14,84	6,47
1875.....	17,49	25,67	12,53	3,58	14,53	8,55

Läkarestaten utgjordes vid periodens slut af 5 provinsialläkare, af hvilka en tillika är t. f. lasarettsläkare i Östhammar, 2 stadsläkare, den ene i Södertelge och den andre i Norrtelge, begge derjemte lasarettsläkare i samma städer och den förstnämnde äfven distriktsläkare i Öknebo härad, 4 andra distriktsläkare, nemligen å Vermdön, i Öster-Åker, vid Forsmark och i Färentuna samt 1 lasarettsläkare i Hammarby. Dessutom äro praktiserande i Sigtunatrakten en f. d. militärläkare, inom norra delen af Lyhundra fögderi en f. d. professor vid veterinärinstitutet och i Vaxholm en militärläkare. Distriktsläkarebefattningen i Botkyrka, som vid periodens slut var ledig, är under året återbesatt.

Förutom en läns- och tre distrikts-*djurläkare*, deraf två med lönebidrag från landstinget, hafva fyra andre djurläkare, deribland nyssnämnde f. d. professor, under perioden inom länet praktiserat.

I länets städer utom Öregrund samt vid Drottningholm, i Hammarby och i Sotholm finnas *apotek*, hvarjemte i Öster-Åker, vid Gustafsberg, i Dalarö och vid Tumba tillhandahållas medicamentförråd.

I afseende å *barnmorskor* och *badanstalter* återopas föregående berättelser.

Tab. N:o 14. Beträffande *fattigvården* bifogas den efter fastställt formulär upprättade tabellen N:o 14, hvilkens tillförlitlighet dock med skäl sättes i fråga. Särskildt är i ögonen fallande det öfverdrifna beloppet för landskommunerna utaf »ersättning af statsmedel», hvars tillkomst synes härröra från något missförstånd.

Sedan 1875 års riksdag till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ställt ett extra anslag att i mån af behof användas till aflönning för *särskild polispersonal*, som för ordningens och säkerhetens uppehållande kunde till följd af särskilda förhållanden behöfva anställas å landsbygden, så har med anlitan af de medel utaf nämnda anslag, hvilka Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande på derom gjord underdånig framställning erhållit, extra polisbevakning vissa tider berörda år varit anordnad utanför Norr-, Karlbergs-, Horns-, Skans- och Danvikstullarna. Till bestridande af kostnaden för extra bevakning utanför sistnämnda tull har dessutom blifvit användt ett icke obetydligt belopp, sammanskjutet af i trakten boende personer. Den anordnade polisbevakningen, hvilkens utsträckning till åtminstone vissa dagar hela året om vore önskvärd, har visat sig medföra väsentliga fördelar.

I anledning af Statistiska Centralbyråns cirkulär af den 3 Maj 1872 och den 2 Augusti 1875 får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande slutligen anmäla, dels att vid periodens slut följande *utländske män* voro egare till fastigheter inom länet, nemligen: i Åkers fögderi tyske undersåten förre verkmästaren J. G. Gentele samt i Sotholms fögderi ryske undersåtarne titulärrådet Gregori Pohitonoff, löjtnanten Alexander Loukaschewitsch och godsegaren Sigismund Rudnicki, tyske undersåten landbrukaren Elias Dohrn och danske undersåten jägmästaren Fredrik Carl Busck, af hvilka dock titulärrådet Pohitonoff och löjtnanten Loukaschewitsch under innevarande år försålt sina här egda fastigheter; dels äfven att inom länet finnas följande *fideikommiss-egendomar*, nemligen:

i Sollentuna fögderi: Runsa med underlydande om $9\frac{1}{2}$ mantal för adliga slägten Ankarcrona, Väsby med underlydande om 5 mantal för friherrliga slägten De Geer af Leufsta, Bogesund om 2 mantal för friherrliga slägten von Lantingshausen von Höpken och Bona med underlydande om $14\frac{3}{4}$ mantal för adliga slägten Giertta;

i Långhundra fögderi: Tislinge om $2\frac{1}{2}$ mantal för adliga slägten Nisbeth, Norrby med underlydande om $11\frac{1}{2}$ mantal för slägten Gardtman, Vängsjöberg med underlydande om $6\frac{1}{4}$ mantal för adliga slägten Hammarskjöld, frälseräntor m. fl. hemman för adliga slägten Gyllenram, Skånellaholm med underlydande om $8\frac{1}{2}$ mantal för adliga slägten Jennings, Noor med underlydande om $6\frac{1}{4}$ mantal för friherrliga slägten Hermelin, Vallstånäs med underlydande om $18\frac{1}{8}$ mantal jemte frälseräntor för adliga slägten von Schinckel och Sätuna med underlydande om $3\frac{1}{2}$ mantal för friherrliga slägten Cederström;

i Frösåkers fögderi: Harg med underlydande om $33\frac{5}{8}$ mantal, deraf dock ett beläget i Lyhundra fögderi, jemte frälseräntor för friherrliga slägten Oxenstjerna, af hvilken släkt fideikommissets nu varande innehafvare är gift med en medlem af friherrliga slägten Beck-Friis; och Runngarn med underlydande om $32\frac{1}{6}$ mantal för adliga slägten Braunerhielm;

i Lyhundra fögderi: Noor med underlydande om $4\frac{7}{8}$ mantal utom frälseräntor för adliga slägten Sköldebrand, Värnberg med underlydande om $5\frac{1}{4}$ mantal utom frälseräntor för greffliga slägten Oxenstierna och Södersund med underlydande om $4\frac{67}{80}$ mantal utom frälseräntor för slägten Westman;

i Åkers fögderi: Östanå med underlydande om $40\frac{11}{18}$ mantal jemte frälseräntor för slägten Boström, Mellingeolm med underlydande om $8\frac{5}{8}$ mantal utom frälseräntor för adliga slägten Schürer von Waldheim, Riddersholm med underlydande om $3\frac{1}{8}$ mantal för adliga slägten Ridderstad och Beatelund med underlydande om 9 mantal för friherrliga slägten Cederström; samt

i Sotholms fögderi: Sandemar med underlydande om $27\frac{2}{3}$ mantal utom frälseräntor för adliga slägten Braunerhielm, Sundby med underlydande om $13\frac{7}{8}$ mantal för greffliga slägten Stenbock, Näringsberg med underlydande om $2\frac{3}{4}$ mantal utom en frälseränta för samma släkt, Häringe med underlydande om $25\frac{1}{2}$ mantal jemte frälseräntor för friherrliga slägten Löwen, Arbottna med underlydande om $5\frac{1}{4}$ mantal för slägten Lewin, Ludvigsberg med underlydande om $8\frac{1}{8}$ mantal för samma släkt, Videby om $7\frac{1}{8}$ mantal för slägten Gardtman, Fällnäs med underlydande om $18\frac{7}{8}$ mantal för friherrliga slägten Bonde, Näs om $1\frac{1}{2}$ mantal för greffliga slägten Trolle-Bonde, Marieberg med underlydande om $12\frac{5}{6}$ mantal utom frälseräntor för friherrliga slägten Rudbeck, Norsborg med underlydande om $57\frac{1}{192}$ mantal för friherrliga slägten Liljencrantz, Elfsjö med underlydande om $4\frac{1}{2}$ mantal utom frälseränta för greffliga slägten Lagerbjelke, Erstavik med underlydande om 8 mantal för adliga slägten af Petersens och Brandalsund med underlydande om $7\frac{1}{2}$ mantal för friherrliga slägten Lowisin.

W. STRÅLE.

Sten Drakenberg.

I. Törneblad.

Tab. N:o 1.
FOLKMÄNGD.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 December enligt presteskapets summariska redogörelser.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.						Bevärings- manskap af alla 5 klas- serna, enl. Formul. H. i Nåd. för- ordn. d. 9 Febr. 1861.	Enligt årets mön- sterrullor approprerade bevärings- pligtige.
				Hela folkmängden af			Deraf frie från mantals- penningar.				
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden.											
År 1871	60,955	64,051	125,006	60,821	64,103	124,924	26,871	29,969	56,840	3,003	612
» 1872	61,242	64,370	125,612	60,912	64,160	125,072	26,937	30,029	56,966	3,072	579
» 1873	61,528	64,838	126,366	61,175	64,382	125,557	26,970	29,994	56,964	2,952	582
» 1874	61,835	65,267	127,102	61,588	64,960	126,548	27,370	30,168	57,538	3,076	572
» 1875	62,728	66,074	128,802	61,980	65,642	127,622	27,644	30,556	58,200	3,215	709
I städerna.											
<i>Södertelge.</i>											
År 1871	1,075	1,223	2,298	1,083	1,248	2,331	445	534	979	48	8
» 1872	1,076	1,266	2,342	1,093	1,288	2,381	471	541	1,012	45	8
» 1873	1,206	1,382	2,588	1,221	1,396	2,617	513	582	1,095	45	12
» 1874	1,352	1,532	2,884	1,403	1,574	2,977	578	652	1,230	50	13
» 1875	1,390	1,621	3,011	1,456	1,655	3,111	599	660	1,259	63	20
<i>Norrtelge.</i>											
År 1871	665	803	1,468	641	773	1,414	284	315	599	37	4
» 1872	697	838	1,535	665	806	1,471	295	314	609	30	5
» 1873	714	868	1,582	698	848	1,546	308	328	636	32	8
» 1874	731	888	1,619	731	878	1,609	335	354	689	30	3
» 1875	774	914	1,688	745	889	1,634	336	364	700	27	6
<i>Sigtuna.</i>											
Ar 1871	234	260	494	239	258	497	90	97	187	12	3
» 1872	237	275	512	235	263	498	88	101	189	13	2
» 1873	241	279	520	240	266	506	93	103	196	12	—
» 1874	255	291	546	241	287	528	96	109	205	9	—
» 1875	292	330	622	253	301	554	96	113	209	5	—
<i>Östhammar.</i>											
År 1871	285	339	624	287	341	628	131	142	273	9	2
» 1872	282	350	632	282	350	632	135	148	283	9	1
» 1873	283	356	639	280	353	633	131	151	282	7	—
» 1874	272	339	611	272	340	612	124	142	266	5	1
» 1875	277	325	602	280	326	606	132	136	268	6	2
<i>Öregrund.</i>											
År 1871	343	421	764	349	420	769	145	156	301	4	1
» 1872	341	414	755	337	420	757	150	160	310	2	—
» 1873	354	419	773	339	414	753	143	160	303	2	1
» 1874	357	425	782	354	420	774	146	160	306	2	—
» 1875	356	434	790	355	429	784	148	168	316	2	—
<i>Vaxholm (med garnison).</i>											
År 1871	580	497	1,077	877	507	1,384	615	203	818	26	4
» 1872	578	519	1,097	825	540	1,365	551	233	784	26	6
» 1873	551	533	1,084	788	549	1,337	511	223	734	21	4
» 1874	543	533	1,076	778	571	1,349	509	246	755	21	5
» 1875	530	537	1,067	783	567	1,350	496	223	719	20	4
Summa för städerna år 1875	3,619	4,161	7,780	3,872	4,167	8,039	1,507	1,664	3,471	123	32
Summa i hela länet år 1875	66,347	70,235	136,582	65,852	69,809	135,661	29,451	32,220	61,671	3,338	741

För tabb. N:is 2 och 3 om JORDBRUK och BOSKAPSSKÖTSEL hänvisas till de i texten lemnade upplysningarna.

Tab. N:o 4.
SKOGSHUSHÅLLNING.

1. Särskilda slag af skogar m. m.	2.	3.	4. 5. 6.		
	Areal vid periodens slut. Qvadratref.	Till ordnad skogshushållning indelade.	Afverkningsbelopp		
			År.	utfördt i	
				kvantitet. Kubikfot.	penningvärde. Kronor.
1) Kungl. Maj:t och Kronan omedelbart tillhörige och under Dess disposition stående: Kronoskogar	47,732,45	6,989,63			
2) Boställens, kyrkans, läroverks och fromma stiftelsers: Boställsskogar	116,767,27	14,604,66			
Allmänna inrättningars d:o	59,402,10	3,007,16			
3) Häradssällmanningar: Sollentuna, 1 trakt	6,177,87	5,078,39	1871	133,563	16,027
Seminghundra, 1 d:o	8,280,79	6,156,82	1872	132,980	15,957
Erlinghundra, 3 trakter	5,628,57	4,113,72	1873	134,662	16,639
Långhundra, 6 d:o	9,214,30	7,709,85	1874	158,415	19,009
			1875	158,062	18,967
Summa areal häradssällmanningar	29,301,53	23,058,28	—	717,682	86,599

Anmärkingar och ytterligare upplysningar.
Olikheten i uppgifterna om arealen af länets häradssällmanningar uti 1865—1870 års femårsberättelse mot dem för åren 1871—1875 härleder sig deraf, att vid förra femårsperiodens slut upptogs hela arealen, som allmanningarne intogo, med impediment, intäget och hemman, belägna inom deras område; men sedan under sista femårsperioden ny uppmätning och revision företagits å en del af allmanningarna, har endast den för skogsproduktion afsedda marken med impediment, hörande till allmanningarna, blifvit inberäknad.
Länets skogsareal utgör enligt Kungl. Skogsstyrelsens berättelse för år 1871: 6,404,000 qv.-ref. I femårsberättelsen för 1865—1870 upptogs länets skogsareal till 4,274,978 qv.-ref såsom utgörande den skogbärande marken, hvilken dock enligt Kungl. Skogsstyrelsens berättelse nu anses uppgå till 4,287,427,20 qv.-ref. De enskilda skogarnes ytvidd, deruti inbegripne betesmarker samt fjäll och impediment, anses närma sig till 6,151,000 qv.-ref. Ordnad hushållning med enskilda skogar är införd å en ytvidd af omkring 280,000 qv.-ref.

Tab. N:o 5.
DÖDADE ROFDJUR.

1. År.	2. Björnar.	3. Vargar.	4. Lodjur.	5. Jervar.	6. Räfvar.	7. Hökar.	8. Ufvar.	9. Beloppet af utbetald belöning. Kronor.
1871	—	2	2	—	105	53	—	100,00
1872	—	—	1	—	103	36	—	25,00
1873	—	—	—	—	121	55	—	—
1874	—	—	3	—	133	85	—	75,00
1875	—	—	4	—	294	442	12	1,106,50
Summa	—	2	10	—	756	671	12	1,306,50

Tab. N:o 6.
AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR.

1. År.	2. Hästar.	3. Nötkreatur.	4. Får.	5. Getter.	6. Svin.	7. Renar.	8. Fjäderfå.	9. Skadan beräknad i penningvärde. Kronor.
1871	—	—	55	—	—	—	1,240	1,582,75
1872	—	—	51	—	—	—	1,222	1,557,00
1873	—	—	52	—	—	—	1,234	1,648,00
1874	—	—	61	—	—	—	1,285	1,778,75
1875	—	—	43	—	—	—	1,263	1,590,50
Summa	—	—	262	—	—	—	6,294	8,157,00

Tab. N:o 7b.

HANDTVERKERIN, ÅR 1875.

1.	2.		3.		4.		5.		6.	
	Handtverkare eller idkare.		Antal arbetare.		Bevilling i och för rörelsen.		Kronor.			
Handtverkare, som med biträde af annan, än hustru och hemmavarande barn, till afsalu tillverkat handtverksarbeten, eller såsom yrke utöfvat annan handtering.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Å landsbygden.										
Bagare	15	—	16	7	54	—				
Bleckslagare	1	—	1	—	—	—				
Bokbindare	1	—	1	—	5	64				
Borstbindare	1	—	1	—	—	—				
Bryggare	1	—	4	—	5	—				
Byggmästare	9	—	10	—	30	—				
Fiskare	13	—	14	—	8	—				
Garfvare	7	—	12	—	48	—				
Kakelugnsmakare	2	—	3	—	2	—				
Kopparslagare	3	—	3	—	4	—				
Korgmakare	4	—	4	—	7	—				
Murare	10	—	10	—	11	—				
Målare	3	—	5	—	6	—				
Repslagare	1	—	1	—	4	—				
Sadelmakare	6	—	6	—	6	—				
Skomakare	110	—	122	—	117	43				
Skräddare	72	—	77	1	89	65				
Slagtare	29	3	31	7	146	—				
Slipare	1	—	1	—	4	—				
Smeder	53	—	59	—	103	—				
Snickare	28	—	36	—	67	—				
Stenhuggare	1	—	1	—	2	—				
Svarfvare	1	—	1	—	1	—				
Urmakare	1	—	1	—	4	—				
Vagnmakare	1	—	1	—	3	—				
Summa	374	3	421	15	727	72				
I städerna.										
Bagare	14	5	30	1	126	—				
Bleck- och plåtslagare	7	—	8	—	58	50				
Blockmakare	1	—	2	—	4	—				
Bokbindare	—	1	1	—	1	—				
Boktryckare	2	—	1	2	12	—				
Bryggare	3	1	13	2	8	—				
Dosmakare	1	—	1	—	3	—				
Färgare	1	—	1	—	2	—				
Garfvare	10	1	24	—	189	50				
Gelbgjutare	1	—	2	—	2	—				
Glasmästare	1	—	1	—	3	—				
Guldmeder	3	1	5	—	14	—				
Handskmakare	—	1	1	—	1	—				
Kakelugnsmakare	1	1	2	—	6	—				
Kopparslagare	8	—	16	—	75	87				
Krukmakare	2	1	5	—	10	—				
Målare	8	1	14	—	51	50				
Repslagare	3	—	6	—	28	—				
Sadelmakare	2	—	4	—	7	—				
Skomakare	14	—	20	—	57	—				
Skräddare	7	—	11	2	44	—				
Slagtare	1	—	1	—	5	—				
Smeder	3	—	3	—	10	—				
Snickare	6	—	13	—	33	50				
Sockerbagare	1	—	1	—	5	—				
Svarfvare	2	—	2	—	11	—				
Urmakare	3	—	4	—	18	45				
Summa	105	13	192	7	786	32				
Summa för hela länet	479	16	613	22	1,514	04				

Anm. Vid sammandragets upprättande äro derur uteslutne de uti Magistraternes uppgifter oriktigt upptagne handtverkare, hvilka enligt samma uppgifter ej haft någon arbetare hos sig anställd.

Tab. N:o 8.

ALLMÄNNA VÄGAR, GÄSTGIFVERIN OCH SKJUTSNING.

1.	2.				3.				4.				10.	11.			13.
	L ä n g d i m i l				Kostnad i Kronor för de under perioden				Gästgifveriens antal vid periodens slut.	Antal hästar, utgångne							
	af hvarje slag af motstående vägar	af inderade, med skjutsstationer försedda vägar	af fulländade och afsynade nya vägar	af omlagda eller betydligt förbättrade vägar	af statsmedel.	af kommuners medel.	af statsmedel.	af kommuners medel.		År.	till knungs- och kronoskjuts.	till gästgifveriskjuts.					
Särskilda slag af vägar.	af hvarje slag af motstående vägar	af inderade, med skjutsstationer försedda vägar	af fulländade och afsynade nya vägar	af omlagda eller betydligt förbättrade vägar	af statsmedel.	af kommuners medel.	af statsmedel.	af kommuners medel.	Gästgifveriens antal vid periodens slut.	År.	till knungs- och kronoskjuts.	till gästgifveriskjuts.					
	vid periodens slut.		under perioden.														
Allmänna landsvägar	66,3	66,3	—	—	—	—	—	—	38	1871	353	11,112					
Häradsvägar	76,2	58,7	0,4	0,1	—	—	4,900	5,089	16	1872	279	14,145					
Sockenvägar	51,3	12,5	2,0	—	—	4,299	—	—	3	1873	152	17,141					
I städer	3,8	3,3	—	—	—	—	—	3,898	6	1874	207	20,143					
Summa	197,6	140,8	2,4	0,1	—	4,299	4,900	8,987	63	—	1,225	84,999					
Deraf med skjutsentreprenad vid periodens slut	—	—	—	—	—	—	—	—	57	—	—	—					

Anm. Gästgifverien uteslutande för sjöskjuts äro ej i tabellen upptagna.

Tab. N:o 9 a.
Sjöfart, År 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	
	Till utrikes sjöfart begagnade.							Till inrikes sjöfart begagnade.							
	Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.			Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.			
	Antal.	Nylaster.	Antal.	Nylaster.	Hästkraft.	Skeppare.	Maskinister, eldare och sjöfolk.	Maskinister, eldare och sjöfolk.	Antal.	Nylaster.	Antal.	Nylaster.	Hästkraft.	Skeppare.	Maskinister, eldare och sjöfolk.
Å landsbygden	93	5,268,1	—	—	—	93	541	317	3,882,78	13	126,62	93	327	527	
I städerna.															
Södertelge	—	—	—	—	—	—	—	5	58,5	—	—	—	5	5	
Norrtelge	6	352,5	—	—	—	6	34	3	68	—	—	—	3	12	
Öregrund	6	411	1	156,5	60	11	31	11	295	—	—	—	15	22	
Östhammar	—	—	—	—	—	—	7	2	56	—	—	—	3	9	
Vaxholm	—	—	—	—	—	—	—	4	36	—	—	—	Ej uppgifna	—	
Sigtuna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa för städerna	12	763,5	1	156,5	60	17	72	25	513,5	—	—	—	26	48	
Summa för hela länet	105	6,031,6	1	156,5	60	110	613	342	4,396,28	13	126,62	93	353	575	

Tab. N:o 9 b.
Handlande, År 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Handlande.		Betjening.		Bevilling i och för rörelsen.
	m.	q.	m.	q.	Kronor.
Å landsbygden.					
a) De, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe	190	12	54	9	1,114 62
b) De, som utom den ort, der de äro bosatte, sjelfve eller genom andra kringföra eller annorledes än å marknad till salu utbjuda varor	6	—	1	—	16 —
Summa	196	12	55	9	1,130 62
I städerna.					
De, som idka grosshandel eller försäljning af varor i bod eller från annat upplagsställe	62	13	55	6	1,216 —
Summa i hela länet	258	25	110	15	2,346 62

Tab. N:o 10 a.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER M. M. Å LANDSBYGDEN, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur.	Hemman.			Antal					Taxerings- värde.
	Mantal.		Bruk- ningsdelar.	nybyggen.	jordtorp.	ryttare- soldat- och båts- manstorp.	back- stugor.	andra lägenheter.	Kronor.
	oförmedlade.	nuvarande.							
A) Krono-egendomar.									
1) Under allmän disposition.									
a) Kungs- och kungsladugårdar	59 $\frac{3}{4}$	52 $\frac{2}{8}$	21	—	29	—	—	—	7,808,400
b) Säterin	2 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	—	
c) Hemman	155 $\frac{1}{2}$	120 $\frac{1}{4}$	176	—	12	31	12	6	
d) Boställen	186 $\frac{3}{4}$	158 $\frac{3}{8}$	169	—	66	—	85	58	
e) Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	
f) Jordlägenheter	—	—	—	—	95	—	16	62	
g) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	1	
h) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	9	
2) Under enskild disposition.									
a) Säterin	—	—	—	—	—	—	—	—	85,739,221
b) Hemman	3 $\frac{1}{8}$	3 $\frac{1}{8}$	2	—	—	—	—	—	
c) Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	
d) Jordlägenheter	—	—	—	—	—	—	—	62	
e) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	—	
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	7	
B) Skatte-egendomar.									
a) Boställen	7 $\frac{1}{8}$	7 $\frac{1}{8}$	2	—	—	—	—	3	85,739,221
b) Säterin	113 $\frac{1}{4}$	100 $\frac{1}{4}$	63	—	148	14	142	—	
c) Hemman	1,599 $\frac{3}{4}$	1,361 $\frac{3}{8}$	2,933	21	178	192	380	61	
d) Jordlägenheter	—	—	—	165	212	276	661	357	
e) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	18	
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	153	
C) Frälse-egendomar.									
a) Boställen	3 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	7	—	—	—	—	4	85,739,221
b) Säterin och ladugårdar	601 $\frac{7}{10}$	567 $\frac{1}{2}$	377	—	303	—	116	—	
c) Rå- och rörshemman	85 $\frac{3}{8}$	62 $\frac{1}{4}$	135	—	44	—	16	—	
Insocknehemman	—	—	—	—	—	—	—	—	
d) Hemman	1,925 $\frac{1}{4}$	1,621 $\frac{3}{8}$	2,911	18	497	183	308	68	
Utsocknehemman	—	—	—	—	—	—	—	—	
e) Jordlägenheter	—	—	—	74	1,566	241	1,494	743	
f) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	13	
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	285	
Summa	4,733 $\frac{3}{8}$	4,052 $\frac{7}{10}$	6,796	278	3,150	937	3,230	1,910	93,547,621
Tillkommer från Sollentuna fögderi på de särskilda hemmanen icke fördelade	—	—	—	—	973	124	—	—	—

Anm. Från Sollentuna fögderi har upplysning ej kunnat erhållas, huruvida torpen äro belägna å hemman af den ena eller andra naturen.

Tab. N:o 10 b.

JORDOMRADE OCH EGENDOMAR I STÄDERNA.

1.	2.		4.	5. 6. 7. 8. 9.					10.	11. 12. 13.				
	Tomter.			Antal nybygda bo- ningshus.	Jordar och lägenheter.					Taxeringsvärde i Kronor.				
	Antal				Åker.	Äng.	Skog.	Betesmark m. m.		Summa jordareal.	Nuva- rande man- tal.	Af hus och tomter.	Af jordar.	Summa.
	be- bygda.	obe- bygda.												
Södertelge.														
År 1871	222 $\frac{1}{2}$	74 $\frac{1}{2}$	4	1,833,78	2,158,51	8,180,27	12,172,57	11 $\frac{1}{2}$	1,849,700	212,500	2,062,200			
» 1872	222 $\frac{1}{2}$	74 $\frac{1}{2}$	9	1,833,78	2,158,51	8,180,27	12,172,37	11 $\frac{1}{2}$	1,986,400	375,000	2,361,400			
» 1873	230 $\frac{1}{2}$	76 $\frac{1}{2}$	10	1,833,78	2,158,51	8,180,27	12,172,57	11 $\frac{1}{2}$	2,232,000	372,300	2,604,300			
» 1874	230 $\frac{1}{2}$	76 $\frac{1}{2}$	28	1,833,78	2,158,51	8,180,27	12,172,57	11 $\frac{1}{2}$	2,588,300	381,300	2,969,600			
» 1875	231 $\frac{1}{2}$	76 $\frac{1}{2}$	12	1,833,78	2,158,51	8,180,27	12,172,57	11 $\frac{1}{2}$	2,808,500	384,100	3,192,600			
Norrtelge.														
År 1871	165 $\frac{1}{2}$	2	—	1,278,98	956,15	—	2,261,35	4,496,48	6 $\frac{1}{2}$	751,150	81,680	832,830		
» 1872	165 $\frac{1}{2}$	2	—	1,278,98	956,15	—	2,261,35	4,496,48	6 $\frac{1}{2}$	749,600	81,130	830,730		
» 1873	165 $\frac{1}{2}$	2	—	1,278,98	956,15	—	2,261,35	4,496,48	6 $\frac{1}{2}$	731,900	81,380	813,280		
» 1874	165 $\frac{1}{2}$	2	—	1,278,98	956,15	—	2,261,35	4,496,48	6 $\frac{1}{2}$	757,800	81,030	838,830		
» 1875	166 $\frac{1}{2}$	1	1	1,278,98	956,15	—	2,261,35	4,496,48	6 $\frac{1}{2}$	788,100	81,130	869,230		
Sigtuna.														
År 1871	78	4	2	1,231	376	4,431	—	6,038	5 $\frac{1}{2}$	206,365	83,460	289,825		
» 1872	78	4	—	1,231	376	4,431	—	6,038	5 $\frac{1}{2}$	207,655	84,230	291,885		
» 1873	78	4	—	1,231	376	4,431	—	6,038	5 $\frac{1}{2}$	212,330	84,230	296,560		
» 1874	78	4	—	1,231	376	4,431	—	6,038	5 $\frac{1}{2}$	212,740	84,230	296,970		
» 1875	78	4	—	1,231	376	4,431	—	6,038	5 $\frac{1}{2}$	212,740	83,960	296,700		
Östhammar.														
Ar 1871	111	39	—	—	—	—	—	—	—	302,530	—	302,530		
» 1872	111	39	—	—	—	—	—	—	—	293,790	—	293,790		
» 1873	111	39	—	—	—	—	—	—	—	299,710	—	299,710		
» 1874	112	38	1	—	—	—	—	—	—	310,870	—	310,870		
» 1875	112	38	—	—	—	—	—	—	—	308,410	—	308,410		
Öregrund.														
År 1871	145	64	6	134,40	1,187,20	3,315,20	4,636,80	4 $\frac{1}{2}$	201,330	98,700	300,030			
» 1872	146	63	1	134,40	1,187,20	3,315,20	4,636,80	4 $\frac{1}{2}$	201,610	100,595	302,205			
» 1873	146	63	—	134,40	1,187,20	3,315,20	4,636,80	4 $\frac{1}{2}$	206,300	107,720	314,020			
» 1874	148	61	3	134,40	1,187,20	3,315,20	4,636,80	4 $\frac{1}{2}$	206,835	110,416	317,251			
» 1875	148	61	—	134,40	1,187,20	3,315,20	4,636,80	4 $\frac{1}{2}$	211,965	113,321	325,286			
Vaxholm.														
År 1871	209	52	2	127	132	1,150	1,409	1	442,300	29,100	471,400			
» 1872	214	47	5	127	132	1,150	1,409	1	461,900	29,100	491,000			
» 1873	210	43	4	127	132	1,150	1,409	1	514,600	28,200	542,800			
» 1874	204	37	6	127	132	1,150	1,409	1	618,200	32,100	650,300			
» 1875	197	30	7	127	132	1,150	1,409	1	719,800	36,000	755,800			
Länets städer.														
År 1871	930 $\frac{1}{2}$	235 $\frac{1}{2}$	14	4,605,16	4,809,86	19,337,83	28,752,85	29	3,753,375	505,440	4,258,815			
» 1872	936 $\frac{1}{2}$	229 $\frac{1}{2}$	15	4,605,16	4,809,86	19,337,83	28,752,85	29	3,900,955	670,055	4,571,010			
» 1873	940 $\frac{1}{2}$	227 $\frac{1}{2}$	14	4,605,16	4,809,86	19,337,83	28,752,85	29	4,196,840	673,830	4,870,670			
» 1874	937 $\frac{1}{2}$	218 $\frac{1}{2}$	38	4,605,16	4,809,86	19,337,83	28,752,85	29	4,694,745	689,076	5,383,821			
» 1875	932 $\frac{1}{2}$	210 $\frac{1}{2}$	20	4,605,16	4,809,86	19,337,83	28,752,85	29	5,049,515	698,511	5,748,026			

Tab. N:o 11.
LAGA SKIFTEN, ÅREN 1871—1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n .																									
År.	Sökta skiftens antal.	Skiftade mantal.		Qvarboende delegares					Utflyttande delegares					Summa skiften.	Skiftade kvadratref.					Utgifter till landtmätare och gode män. Kronor.	Öfriga beräknade utgifter. Kronor.				
		Antal.	Oförmedlade.	Nuvarande.	skiftesantal.				Summa.	skiftesantal.					Summa.	Åker.	Äng.	Odlingmark.	Afrösningsjord.			Impediment.	Summa.		
					1.	2.	3.	4.		öfver 4.	1.	2.	3.											4.	öfver 4.
					1.	2.	3.	4.		öfver 4.	1.	2.	3.											4.	öfver 4.
1871.....	14	12	—	22,750	9	15	28	—	—	52	2	4	4	—	—	10	145	5,931	6,203	263	35,230	14,187	61,814	21,687	8,026
1872.....	14	11	—	19	9	17	14	3	—	43	6	10	7	2	—	25	152	7,441	4,516	598	25,932	6,827	45,314	20,196	16,641
1873.....	15	13	—	25,795	14	22	11	3	—	50	11	13	4	—	—	28	152	5,650	5,444	31	26,941	4,998	43,064	19,019	15,933
1874.....	12	15	—	30,300	47	21	19	13	—	100	7	12	3	—	—	22	238	6,847	8,182	13	79,547	7,409	101,998	32,543	25,053
1875.....	6	15	—	26,542	20	14	10	—	—	44	12	10	5	—	—	27	125	7,541	6,073	91	34,467	1,717	49,889	25,463	17,927
Summa	61	66	—	124,387	99	89	82	19	—	289	36	49	23	2	—	112	812	33,410	30,418	996	202,117	35,138	302,079	118,908	83,580

Tab. N:o 12.
STATS- OCH RIKSGÄLDSMEDEL, ÅREN 1871—1875.

D e b e t .				K r e d i t .					
	Statsmedel.		Riksgäldsmedel.			Statsmedel.		Riksgäldsmedel.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.		Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
1871.									
Ingående balans för behållning	315,920	74	88,573	06	Ingående balans för skuld	4,886	15	2	20
Inkomster	665,404	87	139,293	89	Afkortningar	5,578	59	1,949	92
Ankomna remisser	110	48	—	—	Utgifter	381,508	97	4,004	21
Utgående balans för skuld	143,702	23	—	—	Afgångna remisser	299,768	97	82,140	01
					Utgående balans för behållning	433,395	64	139,770	61
Summa	1,125,138	32	227,866	95	Summa	1,125,138	32	227,866	95
I behållningen inräknade restantier ³ / ₄ 1871	7,713	19	1,810	66	I behållningen inräknade restantier ³ / ₄ 1872	6,419	16	3,422	64
1872.									
Ingående balans för behållning	433,395	64	139,770	61	Ingående balans för skuld	143,702	23	—	—
Inkomster	753,412	89	113,365	07	Afkortningar	4,885	21	1,670	18
Ankomna remisser	309	25	—	—	Utgifter	421,536	87	3,894	78
Utgående balans för skuld	139,382	36	—	10	Afgångna remisser	313,616	84	132,607	57
					Utgående balans för behållning	442,758	89	114,963	25
Summa	1,326,500	14	253,135	78	Summa	1,326,500	14	253,135	78
I behållningen inräknade restantier ³ / ₄ 1873	—	—	—	—	I behållningen inräknade restantier ³ / ₄ 1873	5,490	31	1,750	41
1873.									
Ingående balans för behållning	442,758	89	114,963	25	Ingående balans för skuld	139,382	36	—	10
Inkomster	873,668	80	97,229	61	Afkortningar	4,399	64	955	73
Ankomna remisser	133	34	—	—	Utgifter	424,320	08	3,697	41
Utgående balans för skuld	141,387	38	4	55	Afgångna remisser	410,000	—	108,961	53
					Utgående balans för behållning	479,846	33	98,582	64
Summa	1,457,948	41	212,197	41	Summa	1,457,948	41	212,197	41
I behållningen inräknade restantier ³ / ₄ 1874	—	—	—	—	I behållningen inräknade restantier ³ / ₄ 1874	8,235	64	1,554	16
1874.									
Ingående balans för behållning	578,428	97	—	—	Ingående balans för skuld	141,391	93	—	—
Inkomster	965,825	21	—	—	Afkortningar	6,734	73	—	—
Ankomna remisser	458	21	—	—	Utgifter	461,855	97	—	—
Utgående balans för skuld	143,394	84	—	—	Afgångna remisser	482,069	68	—	—
					Utgående balans för behållning	596,054	90	—	—
Summa	1,688,107	23	—	—	Summa	1,688,107	23	—	—
I behållningen inräknade restantier ³ / ₄ 1875	—	—	—	—	I behållningen inräknade restantier ³ / ₄ 1875	20,885	09	—	—
1875.									
Ingående balans för behållning	596,054	90	—	—	Ingående balans för skuld	143,394	84	—	—
Inkomster	950,509	65	—	—	Afkortningar	8,819	23	—	—
Ankomna remisser	213	43	—	—	Utgifter	511,685	05	—	—
Utgående balans för skuld	133,283	90	—	—	Afgångna remisser	437,121	56	—	—
					Utgående balans för behållning	579,041	20	—	—
Summa	1,650,061	88	—	—	Summa	1,650,061	88	—	—
I behållningen inräknade restantier ³ / ₄ 1876	—	—	—	—	I behållningen inräknade restantier ³ / ₄ 1876	16,034	59	—	—

Tab. No 13.

S P A R B A N K E R.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
År.	Sparbanker.	Delegare.			Delegarnes fond.				Sparbankens egen fond.		
		Tillkomna nya	Afgångne	Qvarstående vid årets slut.	Insatta belopp	Godtgjorda räntor	Uttagna belopp	Behållning vid årets slut.	Inkomster.	Förvaltningskostnader m. m.	Behållning vid årets slut.
	Antal.	Antal.			Kronor.				Kronor.		
1871	5	2,875	759	13,327	1,192,304	109,952	684,345	2,610,945	22,536	12,456	45,139
1872	4	3,287	1,059	15,544	1,330,135	123,492	1,020,522	3,043,962	32,598	15,950	60,767
1873	4	3,361	994	17,911	1,639,518	147,886	1,131,473	3,699,894	34,010	17,401	77,376
1874	4	3,400	1,005	20,306	1,720,736	168,030	1,457,263	4,131,399	38,004	17,939	98,421
1875	4	3,634	1,393	22,547	1,609,782	188,993	1,485,209	4,444,963	45,419	20,237	123,603

1.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
År.	Klassifikation af sparbanksdelegarne efter deras inestående behållning vid årets slut.														
	I nedanstående antal sparbanker.	Under 10 Kronor.		10—50 Kronor.		50—100 Kronor.		100—500 Kronor.		500—1000 Kronor.		Öfver 1000 Kronor.		Summa.	
		Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.	Delegare. Antal.	Behållning. Kronor.
1871	¹⁾ 4	404	1,479	470	11,554	241	17,187	534	118,637	87	60,943	62	100,324	1,798	310,124
1872	^{1) 2)} 3	450	1,668	528	12,486	266	18,459	639	140,958	96	68,914	65	108,061	2,044	350,546
1873	¹⁾ 3	497	2,028	625	14,752	302	20,864	712	169,317	117	79,005	74	112,691	2,327	398,657
1874	¹⁾ 3	578	2,946	757	18,875	372	29,188	801	200,531	158	103,356	90	128,501	2,756	483,397
1875	^{1) 2)} 2	398	1,488	423	10,206	154	10,545	491	116,496	118	82,253	68	96,836	1,652	317,824

¹⁾ Stockholms läns sparbank har ej meddelat klassifikation för något enda år under perioden.

²⁾ Norrteige sparbank är upptagen, ehuru vid klassifikationen delegarnes sammanlagda behållning uppgifves till 34 kronor mindre än i redogörelsen för öfrigt är meddeladt.

³⁾ Klassifikation för Norrteige stads sparbank saknas.

Tab. N:o 14.

FATTIGVÅRDEN.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.						
År.	Fattigvårds-samhäl-len.				Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.										Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.			Fattigvårdens												
	med gemensam fattigvård.		med fattigvården rotvis delad.		antal rotlar.		Antal fattighus.		Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.		Summa.		Summa af båda könen.	Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.			Fattigvårdens									
							i fattighus.		på annat sätt.										inkomster. Kronor.											
							m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	Summa.	Afkastning af egendom, kollekt m. m.	Personel afgift.	Tillskott		Ersättning.		Summa inkomster.	Summa utgifter i och för fattigförsörjning. Kronor.					
1. Å landsbygden.																														
1871.....	95	16	124	127	195	523	230	404	434	450	859	1,377	2,236	766	1,490	2,256	23,314,29	17,606,78	84,188,29	20,211,49	1,049,65	1,856,21	148,226,71	148,958,30						
1872.....	93	18	147	126	192	476	223	407	433	430	848	1,313	2,161	740	1,470	2,210	22,055,62	18,141,72	76,917,80	21,825,64	1,075,32	913,87	140,929,97	141,290,06						
1873.....	91	20	165	124	184	488	233	416	397	406	814	1,310	2,124	713	1,398	2,111	21,691,49	20,638,73	76,557,09	22,808,73	1,267,19	1,198,20	144,161,43	145,430						
1874.....	88	23	186	125	178	479	237	418	410	414	825	1,311	2,136	729	1,522	2,251	23,805,78	20,808,94	86,854,23	21,549,27	1,240,44	1,156,88	155,415,54	153,326,54						
1875.....	86	25	205	122	171	477	229	397	393	430	793	1,304	2,097	706	1,503	2,209	26,249,05	21,513,30	86,619,68	21,842,89	2,023,12	1,379,80	159,627,84	152,300,25						
2. I städerna.																														
1871.....	6	—	—	8	7	37	1	1	29	35	37	73	110	48	129	177	1,400,19	1,437,21	7,224,35	1,657	421	48,53	12,188,08	11,893,89						
1872.....	6	—	—	8	8	36	1	1	30	33	39	70	109	50	123	173	3,210,43	1,696,40	5,179,61	3,899,33	829	762,34	15,577,11	13,055,97						
1873.....	6	—	—	8	7	36	1	4	29	33	37	73	110	54	127	181	1,925,03	1,537,18	7,017,56	2,036,34	735	436,50	13,687,60	14,894,57						
1874.....	6	—	—	9	10	38	1	5	31	35	42	78	120	53	132	185	2,313,57	1,694,04	8,957,38	4,546,44	707	301,85	18,520,28	15,609,30						
1875.....	6	—	—	9	9	37	1	5	32	34	42	76	118	55	128	183	2,525,29	1,628,96	8,334,41	1,962,34	695	85	15,251	15,123,21						
Summa i hela länet år 1875	92	25	205	131	180	514	230	402	425	464	835	1,380	2,215	761	1,631	2,392	28,774,34	23,142,26	94,954,09	23,825,23	2,718,12	1,464,80	174,878,84	167,423,46						

Tab. N:o 14.

Stockholms län.

